

Balchder Bangor

Beth oedd effaith cynllun Balchder Bangor ar bobl Bangor a Gwynedd, a ydyw wedi gwella'r amgylchedd ac a ydyw'n gynaliadwy?

Ymchwiliad Craffu gan
Grŵp o aelodau'r
Pwyllgor Craffu
Cymunedau

Am Wybodaeth Bellach, Cysylltwch â:

Gareth James
Rheolwr Cefnogi Aelodau a Chraffu

Cyngor Gwynedd
Stryd y Jêl,
Caernarfon,
LL55 1SH
Ffôn (01286) 679 261
E-bost: GarethJames@gwynedd.gov.uk
[Tudalen Trosolwg a Chraffu Cyngor Gwynedd](#)

Clawr: © Hawlfraint y Goron a hawliau cronfa ddata 2014 Arolwg Ordnans 100023387
Lluniau: Uned Gyfathrebu, Cyngor Gwynedd

CYNNWYS

Rhagair y Cadeirydd	2
Crynodeb	
A. Nod yr Ymchwiliad	3
B. Y Dystiolaeth a ystyriwyd	3
C. Casgliadau	4
Adroddiad Llawn	
A. Nod	6
B. Tystiolaeth	6
C. Casgliadau	9
Ch. Argymhellion	26
Cydnabyddiaeth	28
Darllen Pellach	29
Atodiad 1	30
Atodiad 2	32
Atodiad 3	34
Atodiad 4	36

RHAGAIR Y CADEIRYDD

Cychwynnodd y gwaith ar gynnal ymchwiliad craffu i gynllun prosiect Balchder Bangor gyda'r bwriad o asesu llwyddiannau'r cynllun o ran gwella'r amgylchedd lleol, ac adnabod ymarfer da i'w rannu ar draws y Sir. Gwelwyd yn fuan bod llawer mwy i'r gwaith na'r amgylchedd yn unig. Daeth yn amlwg i ni wrth gyfwrdd â phobl, a dysgu mwy am y cynllun bod negeseuon gwerthfawr yma o safbwynt yr elfen o weithio mewn partneriaeth ac ar y cyd.

Mi welch felly bod yr adroddiad yn cynnwys ystyriaeth fanwl o'r elfen yma. Yn ogystal, yn dilyn cyhoeddi *Adroddiad y Comisiwn ar Lywodraethu a Darparu Gwasanaethau Cyhoeddus* dan gadeiryddiaeth

Syr Paul Williams ym mis Ionawr 2014, penderfynwyd rhoi sylw penodol i hyn yng nghyd-destun gweithio gyda chynghorau tref a chymuned. Mae'n rhy fuan i wybod beth fydd effaith yr adroddiad ar gydweithio, ond mae'r hinsawdd ariannol cyfredol yn debygol o orfodi cynghorau unedol fel Gwynedd i weithio mewn ffyrdd gwahanol.

Aed ati i gasglu amrywiaeth o dystiolaeth drwy gyfrwng cyfweiliadau gydag unigolion, cyfarfod gyda Chyngor Ysgol ac Arolwg Stryd gyda'r cyhoedd. Cynhaliwyd cyfarfodydd o Grŵp yr Ymchwiliad i ystyried y dystiolaeth ac i'w gloriannu a llunio'r adroddiad.

Mae yma negeseuon sydd angen eu cyfleu i holl Aelodau'r Cabinet o safbwynt gweithio trawsadrannol a chydweithio'n lleol. Mae cynnal ansawdd gwasanaethau a'u gwella i ddefnyddwyr yn greiddiol i waith Cyngor Gwynedd, ac rydym yn dymuno pwysleisio'r angen i gadw'r sylw ar y defnyddiwr gwasanaeth yn lleol wrth gynllunio a darparu gwasanaethau. Rydym o'r farn bod cyfle cyffrous i wella gwasanaethau yn lleol, hyd yn oed yn y cyfnod heriol presennol; ond yr unig ffordd y gallwn wneud hyn yw trwy gydweithio'n effeithiol. Bydd angen targedu'r adnoddau prin sydd ar gael i'r mannau hynny sy'n dangos ewylllys clir yn lleol, ac i gymryd cyfrifoldeb dros gynnal a gwella gwasanaethau.

O safbwynt cydweithio'n drawsadrannol, mae rhai enghreifftiau da o gydlynw a rhannu gwybodaeth ond mae yma hefyd dystiolaeth o ddiffygion o ran cadw'r sylw ar y cwsmer ac ymgysylltu'n effeithiol. Rhan o'n gwaith fel crafwyr yw adnabod anghenion a phryderon dinasyddion Gwynedd a chyfleu negeseuon clir i'r Weithrediaeth. Mae'n hadroddiad yn nodi amryw faterion a chmau y gallai'r Cabinet eu cymryd er mwyn rhoi lle canolog i bobl wrth gynllunio a darparu gwasanaethau ac wrth gyd-gynllunio a chyd-ddarparu gwasanaethau. Diolch yn fawr i'r cynghorwyr sydd wedi gweithio gyda mi ar yr Ymchwiliad yma gan wario oriau yn mynd dan wyneb y mater a chraffu'r maes yn drylwyr. Rydym yn diolch yn arbennig i'r rhai sydd wedi cyfrannu dystiolaeth a rhoi cefnogaeth barod i'r gwaith.

Cynghorydd Dilwyn Morgan
Cadeirydd yr Ymchwiliad
Mawrth 2014

CRYNODEB

A Nod yr Ymchwiliad

Roedd yr Ymchwiliad Craffu yn anelu i ateb y prif gwestiynau yma:

- a) Beth oedd effaith y Cynllun ar bobl Bangor a Gwynedd?
- b) A ydyw wedi gwella'r amgylchedd ym Mangor?
- c) A ydyw'n gynaliadwy?

B Y Dystiolaeth a ystyriwyd

Crynodeb o'r Dystiolaeth a Ystyriwyd

Bu'r Grŵp Ymchwiliad Craffu, a sefydlwyd gan y Pwyllgor Craffu Cymunedau ystyried dystiolaeth gan y canlynol:

Aelod Cabinet Amgylchedd, Uwch Reolwr Gwastraff a Chomisiynu a Rheolwr Gwasanaethau Stryd.

Y Cynghorwyr Mair Rowlands (cynrychiolydd ar y Grŵp Prifysgol Balchder Bangor), Aelod Cabinet Economi a Chymuned, Pen-swyddog Adfywio Cymunedol a Rheolwr Gwasanaethau Stryd.

Pennaeth, ac Athro Ysgol Friars a fu'n cydweithio gyda'r Fenter yn y gorffennol.

Cadeirydd presennol Grŵp Prifysgol Balchder Bangor.

Cynghorydd Ward Glyder, a chwaraeodd ran amlwg yng ngweithgareddau'r Fenter.

Clerc Cyngor Dinas Bangor.

Bu i'r Swyddog Arweiniol a'r Swyddog Cefnogol i'r Ymchwiliad Craffu gyfweld y canlynol:

- Swyddog Gorfodaeth Gwastraff a Strydoedd Arfon, Adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol
- Swyddog Gorfodaeth Stryd, Adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol
- Swyddog Trefi Taclus Dros Dro, Adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol
- Dau Swyddog gyda chyfrifoldeb dros y Gangiau Cymunedol, Adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol
- Arweinydd Tîm Glanhau Strydoedd Bangor/Bethesda, Adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol
- Swyddog Prosiect, Adran Economi a Chymuned (cyn swyddog Cymunedau'n Gyntaf ar yr adeg sefydlwyd Balchder Bangor)
- Rheolwr Canolfan Deiniol
- Rheolwr Cyflawni Diogelwch Cymunedol, Adran Strategol a Gwella
- Pen Swyddog Adfywio Cymunedol, Adran Economi a Chymuned
- Cyfoeth Naturiol Cymru
- Cyngor Ysgol Glancegin
- Cyn Gadeirydd Grŵp Cymunedol Bangor
- Barn pobl ar y stryd fawr ym Mangor

C Casgliadau

- 3.1 Mae Partneriaeth Balchder Bangor angen pwrpas clir ac ymrwymiad gan yr unigolion a'r grwpiau sy'n rhan ohono er mwyn iddo gyflawni ei botensial
- 4.1 Mae rhan o uchelgais y Bartneriaeth i '*Hyrwyddo balchder dinesig ymhlith y rhai sy'n byw, yn astudio neu'n gweithio ym Mangor*' yn un clodwiw a heriol. Mae'r dystiolaeth yn dangos bod hyn wedi digwydd yn rhannol ar draws y boblogaeth a cheir rhai arwyddion ac enghreifftiau calonogol.
- 5.1 Cafwyd peth llwyddiant yn adeiladu ar waith cynhenid yn un o gymunedau'r ddinas, ond bod angen cadw'r ffocws yn glir os am lwyddo yn y tymor hir.
- 6.1 Ni chafwyd tystiolaeth glir o weithgaredd y Grŵp Busnes na'r busnesau ac eithrio'r cynllun llwyddiannus i ddathlu ymweliad y Fflam Olympaidd â Bangor yn ystod mis Mai 2012.
- 7.1 Cafwyd cryn lwyddiant gyda chyflawni'r rhan yma o weledigaeth y Bartneriaeth,
'*sicrhau canol dinas sy'n ddiogel, glan ac wedi'i chynnal a'i chadw yn dda er mwyn darparu amgylchedd sy'n ddeniadol a diddorol.*' ond mae dal i fod lle i wella.
- 8.1 Mae rhai enghreifftiau o arfer da o safbwynt cydweithio effeithiol rhwng rhai sefydliadau yn y sector gyhoeddus a rhai unedau o fewn y Cyngor gydag unigolion a grwpiau yn lleol ac mae gwersi i'w dysgu.
- 9.1 Mae'n amserol bod **Adroddiad Comisiwn Williams** newydd gael ei gyhoeddi. Er nad oes eglurder ar hyn o bryd am y cyfeiriad i'r dyfodol, mae'n bwysig nodi bod cyfle yn benodol i ystyried opsiynau o ran cydweithio rhwng Cyngor Gwynedd a Chynghorau Tref a Chymuned.
- 10.1 Mae Balchder Bangor wedi cael effaith bositif ar bobl sy'n byw, gweithio ac astudio ym Mangor ac ar ymwelwyr â'r Ddinas.

CH Argymhellion

Argymhellion Penodol i Ardal Bangor

11.1 Gweithio'n Rhagweithiol

Mae cyfle nawr i Gyngor Dinas Bangor adeiladu ar y gwaith yma drwy roi arweiniad ar y ffordd ymlaen a gweithio'n fwy rhagweithiol ac anffurfiol gyda grwpiau a gwirfoddolwyr.

11.2 Cynllunio

Mae angen i Adran Rheoleiddio'r Cyngor roi sylw manwl, a hynny ar fyrder i ganfyddiad a phryderon yn ymwneud â datblygiadau llety amldeiliadaeth anaddas mewn nifer o leoliadau ar draws y Ddinas.

11.3 Cymuned

Mae angen i swyddogion yr Adran Economi ac Adfywio adeiladu ar y gwaith rhagweithiol effeithiol a wnaed gan Reolwr Gwasanaethau Stryd Cyngor Gwynedd a Chydlynnydd Balchder Bangor i gefnogi'r cymunedau a'r grwpiau o ddiddordeb drwy weithio'n fwy anffurfiol gyda nhw.

Argymhellion i bob rhan o Wynedd

11.4 Cydweithio'n Effeithiol

Argymhellir bod yr *Uned Gwasanaethau Stryd* yn ehangu'r model yma o gydweithio gyda phartneriaid yn lleol ar draws y Sir, fel bo adnoddau'n caniatáu.

11.5 Arweiniad Lleol

Argymhellir bod yr aelodau lleol a swyddogion y Cyngor yn annog a sbarduno trigolion a grwpiau yn yr ardaloedd eu hunain i arwain, a'u bod yn dethol yn ofalus cyn defnyddio adnoddau prin i gydweithio mewn ardaloedd lleol.

11.6 Cyswllt Lleol

Mae angen hybu Cynghorau Cymuned (neu grŵp o gynghorau cymuned) i weithredu fel y pwynt cyswllt cyntaf ar gyfer rhannu gwybodaeth am weithgareddau Cyngor Gwynedd yn lleol.

11.7 Ysgolion

Argymhellir bod y Gwasanaeth Addysg yn gweithio gyda'r Uned Gwasanaethau Stryd i adnabod enghreifftiau o arfer da ymysg yr ysgolion sy'n hyrwyddo balchder dinesig, gan roi cyhoeddusrwydd i'r gwaith hwnnw.

11.8 Gwella Gwasanaethau

Mae aelodau'r Pwyllgor Craffu yn annog aelodau'r Cabinet i gydweithio'n gyson gyda chymunedau ar draws y Sir er mwyn cynnal ansawdd a gwella gwasanaethau mewn cyfnod heriol.

ADRODDIAD LLAWN

A Nod

1.1 Roedd yr Ymchwiliad Craffu yn anelu at ateb y prif gwestiynau canlynol:

- a) Beth oedd effaith y Cynllun ar bobl Bangor a Gwynedd?
- b) A ydyw wedi gwella'r amgylchedd ym Mangor?
- c) A ydyw'n gynaliadwy?

1.2 Os bydd yr Ymchwiliad yn llwyddiannus, bydd yn:

- Llunio argymhellion clir, yn seiliedig ar dystiolaeth, i'r Aelod Cabinet Amgylchedd eu hystyried.
- Cynnal asesiad clir o lefel perchnogaeth pobl yn lleol o safbwynt edrych ar ôl eu hamgylchedd lleol.
- Rhoi ystyriaeth briodol i unrhyw rwystrau a sut i'w datrys.
- Nodi gwersi i'w dysgu a chryfderau o safbwynt ymledu'r cynllun ar draws y Sir.

B Tystiolaeth

2.1 Penodwyd y canlynol gan y Pwyllgor Craffu Cymunedau fel aelodau'r Grŵp Ymchwiliad:

- Y Cynghorydd Eric M Jones
- Y Cynghorydd Mandy Williams-Davies
- Y Cynghorydd Gwynfor Edwards
- Y Cynghorydd Nigel Pickavance
- Y Cynghorydd Dilwyn Morgan
- Y Cynghorydd Gruffydd Williams

2.2 Yn dilyn trafod a chytuno ar briff y Grŵp Ymchwiliad Craffu cytunwyd ar nifer o gyfarfodydd i gasglu tystiolaeth rhwng mis Mai a diwedd mis Medi 2013. Cytunwyd mewn cyfarfod gyda Chadeirydd y Grŵp bod y Swyddog Arweiniol a Swyddog Cefnogol yr Ymchwiliad Craffu'n cyfweld nifer o swyddogion y Cyngor, Ysgol leol, Rheolwr Busnes, Grwpiau Cymunedol a phobl ar y stryd o fis Tachwedd hyd at ganol mis Ionawr.

Dyddiad	Casglu Tystiolaeth
3 Mai 2013	Y Cynghorydd W. Gareth Roberts (Aelod Cabinet Amgylchedd), Steffan Jones (Uwch Reolwr Gwastraff a Chomisiynu) a Peter Simpson (Rheolwr Gwasanaethau Stryd)
22 Mai 2013	Ystyriwyd: Gorchymyn Baeddu Tir gan Gŵn (Cyngor Gwynedd) 2013 Adroddiad Archwiliad Cadw Cymru'n Daclus
27 Mehefin 2013	Y Cynghorwyr Mair Rowlands a John Wynn Jones, Amanda Davies (Pen-swyddog Adfywio Cymunedol) a Peter John Simpson (Rheolwr Gwasanaethau Stryd)
18 Gorffennaf 2013	Mr Neil Foden (Pennaeth Ysgol Friars) a Mr Aaron Evans, (Athro Ysgol Friars a fu'n cydweithio gyda'r Fenter yn y gorffennol)
4 Medi 2013	Meryl Jane Wyn-Jones (Cadeirydd presennol Grŵp Prifysgol Balchder Bangor)
23 Medi 2013	Cynghorydd Elin Walker Jones, (Ward Glyder ym Mangor, a chwaraeodd ran amlwg yng ngweithgareddau'r Fenter)
25 Medi 2013	Gwyn Hughes BA (Hons), MRTPI, (Clerc Cyngor Dinas Bangor)
25 Tachwedd 2013	John Clive Price, Swyddog Gorfodaeth Gwastraff a Strydoedd Arfon, Adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol
25 Tachwedd 2013	Gwen Alun, Swyddog Trefi Taclus Dros Do, Adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol
25 Tachwedd 2013	Meirion Williams a Terry Edwards, Adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol sydd yn gyfrifol am Gangiau Cymunedol
3 Rhagfyr 2013	Kate Jones, Rheolwr Canolfan Deiniol
6 Rhagfyr 2013	Keith Williams, Swyddog Gorfodaeth Stryd, Adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol
9 Rhagfyr 2013	Catherine Roberts, Rheolwr Cyflawni Diogelwch Cymunedol, Adran Strategol a Gwella
9 Rhagfyr 2013	Amanda Davies, Pen Swyddog Adfywio Cymunedol, Adran Economi a Chymuned (trafodaeth bellach)
17 Rhagfyr 2013	Paul Hockaday, Swyddog Prosiect, Adran Economi a Chymuned (cyn swyddog Cymunedau'n Gyntaf ar adeg sefydlu Balchder Bangor)
20 Rhagfyr 2013	Dylan Jones, Arweinydd Tîm Glanhau Strydoedd Bangor/Bethesda, Adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol
20 Rhagfyr 2013	Anthony Randles, Cyfoeth Naturiol Cymru
20 Rhagfyr 2013	Holi ar y stryd fawr ym Mangor
10 Ionawr 2014	Y Cynghorydd Nigel Pickavance
10 Ionawr 2014	Cyngor Ysgol Glancegin, Bangor
10 Ionawr 2014	Holi ar y stryd fawr ym Mangor
28 Ionawr 2014	Emlyn Williams, Swyddog Prosiect Cyffredinol, Cyngor Dinas Bangor

Yn ogystal:

- Anfonwyd rhestr fer o gwestiynau at Gyngor Dinesig Bangor a bu iddynt benderfynu yn eu cyfarfod ym mis Ionawr bod unigolion i wneud sylwadau unigol a'u trafod yn eu cyfarfod nesaf os bydd amser, ond ni dderbyniwyd ymateb hyd yn hyn.
- anfonwyd neges at 'Behaviour Change Centre' – Ysgol Seicoleg Prifysgol Bangor yn holi am ymarferion da a welwyd ganddynt mewn ardaloedd eraill, ond ni dderbyniwyd ymateb hyd yn hyn.

C Casgliadau

3.1 Mae Partneriaeth Balchder Bangor angen pwrpas clir ac ymrwymiad gan yr unigolion a'r grwpiau sy'n rhan ohono er mwyn iddo gyflawni ei botensial

Pwrpas Clir

3.2 Cyn edrych ar Balchder Bangor, mae angen ystyried y cyd-destun ehangach a chyfeiriad cyffredinol y gwaith. Yn ystod 2006/07 roedd Cyfadran Amgylchedd Cyngor Gwynedd yn arwain ar brosiect blaenoriaeth Bwrdd Llywio Gwynedd ar y Cyd (Strategaeth Gymunedol Gwynedd) o'r enw Amgylchedd o Ansawdd.

Cynhaliwyd prosiectau peilot yn ardaloedd Blaenau Ffestiniog, Caernarfon a Phen Llŷn gyda'r nod o gydweithio gydag asiantaethau cyhoeddus a'r cymunedau lleol i wella ansawdd yr amgylchedd yn lleol.¹

3.3 Roedd cyfeiriad cychwynnol gwaith Balchder Bangor a'r symbyliad yn cael ei arwain gan Adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol Cyngor Gwynedd. Yn benodol fe sefydlwyd Uned Gwasanaethau Stryd newydd yn yr Adran yn ystod 2008 ac fe benodwyd Rheolwr Gwasanaethau Stryd Gwynedd ym mis Mehefin 2008.²

Roedd yr Uned newydd yn ymgymryd â'r agweddau canlynol:

- Gorfodaeth
- Codi Ymwybyddiaeth
- Trefi Taclus
- Balchder Bangor

3.4 Cynhaliwyd cyfarfod cyntaf Balchder Bangor ym mis Medi 2008. Dyma'r wefan gyfredol ([gwefan Balchder Bangor heddiw](#)).

3.5 Nodwyd amcanion uchelgeisiol a heriol fel a ganlyn:

- *Hwyluso gwelliannau parhaus i ansawdd yr amgylchedd lleol trwy ddefnyddio a chydlynu adnoddau'r sector cyhoeddus presennol yn effeithiol.*
- *Hyrwyddo gwelliannau parhaol i ansawdd amgylcheddol lleol yn y sector preifat*
- *Gostwng ymddygiad gwrthgymdeithasol a throedd amgylcheddol*
- *Addysgu a chodi ymwybyddiaeth o rôl pob dinesydd o ran gwella a gwarchod eu hamgylchedd lleol trwy gyfranogiad effeithiol y gymuned.*

3.6 Roedd y pwyslais yn glir ar wella'r amgylchedd ac nid oedd bwriad i gynnwys gwaith datblygu economaidd.

3.7 Yn dilyn sefydlu'r fenter gwnaed penderfyniad i ychwanegu Datblygiad Economaidd/Adfywio at gylch gorchwyl y Bartneriaeth ac fe luniwyd gweledigaeth o'r newydd fel a ganlyn:

¹ [Adroddiad Bwrdd Cyngor Gwynedd 13/3/2007 - Eitem 6](#)

² [Adroddiad Pwyllgor Craffu Amgylcheddol Cyngor Gwynedd, 29/4/2010 - Eitem 8, Rhan 3.14](#)

Gweledigaeth Newydd

'Hyrwyddo balchder dinesig ymhlith y rhai sy'n byw, yn astudio neu'n gweithio ym Mangor. Byddant gyda'i gilydd yn gyfrifol am safon yr amgylchedd lleol ac yn cyflawni'r hyn fydd yn esgor ar adfywio lleol a gwella ansawdd bywyd. Cyflawnir hyn trwy sicrhau canol dinas sy'n ddiogel, glan ac wedi'i chynnal a'i chadw yn dda er mwyn darparu amgylchedd sy'n ddeniadol a diddorol.'

Amcanion Newydd

- Sicrhau gwelliannau parhaol i ansawdd yr amgylchedd lleol trwy ddefnyddio a chydlynu adnoddau presennol y sector cyhoeddus yn effeithiol
- Sicrhau gwelliannau parhaol i ansawdd yr amgylchedd lleol o fewn y sector preifat
- Lleihau ymddygiad gwrthgymdeithasol a throstedd amgylcheddol
- Addysgu, a chodi ymwybyddiaeth pob dinesydd am eu swyddogaeth o wella a gwarchod eu hamgylchedd lleol trwy gael y gymuned i gyfrannu'n effeithiol.

- 3.8 Cafodd aelodau'r ymchwiliad eu hargyhoeddi bod mwyafrif y partneriaid a gyfwelwyd yn deall yn rhannol beth yw gweledigaeth Balchder Bangor. Serch hynny, roedd y mwyafrif yn ystyried mai'r prif bwrpas oedd codi ymwybyddiaeth am broblemau sbwriel yn unig.
- 3.9 Mae'n ymddangos i aelodau'r Pwyllgor Craffu Cymunedau bod peth dryswch yn bodoli ynglŷn â beth yw pwrpas y bartneriaeth, ond y gellir delio gyda hyn drwy gynnal hunan asesiad, gyda chefnogaeth hwylusydd allanol.
- 3.10 Nid yw hyn yn fater hynod o ystyried bod Balchder Bangor wedi bod yn gweithredu dros gyfnod o 5 mlynedd a mwy. Yn wir, byddai sefydlu trefn o gynnal hunan werthusiad yn flynyddol yn fodd o sicrhau bod y bartneriaeth yn gwireddu ei botensial dros y blynyddoedd nesaf.

Ymrwymiad Unigolion a Grwpiau

- 3.11 Beth bynnag fo pwrpas unrhyw bartneriaeth, mae sicrhau ymrwymiad y partneriaid i weithio tuag at gyflawni'r pwrpas hwnnw yn fater arall. Cafwyd newidiadau i'r aelodaeth ers sefydlu, ond mae'r bartneriaeth yn cynnwys unigolion a grwpiau o'r sector cyhoeddus, cymunedol a phreifat.
- 3.12 Nid ar chwarae bach mae llwyddo mewn partneriaeth, ac mae nifer o resymau teilwng am hyn. Dyma rai o'r gofynion heriol sydd eu hangen i lwyddo:
- Trefn penderfynu dryloyw a chlir
 - Parchu ei gilydd
 - Ymddiried yn ei gilydd
 - Rolau a pherthnasau gweithio wedi cael eu cytuno a'u datgan/nodi yn glir
 - Parodrwydd i weithio at yr un nod cytunedig
 - Ymroddiad i weithio at yr un nod cytunedig
 - Mesuryddion cytunedig i asesu canlyniadau
- 3.13 Nid bwriad yr Ymchwiliad yw amlygu diffygion o safbwynt yr uchod yng nghyd destun Balchder Bangor. Nid oes awydd ychwaith i daflu bai. Roedd yn glir i aelodau'r ymchwiliad bod yr unigolion a'r grwpiau sy'n rhan o Balchder Bangor yn ymwybodol o'r anawsterau

sy'n bodoli. Y cwestiwn sydd rhaid i'rartneriaid eu hunain ateb yw, a oes ganddynt yr awydd a'r ymroddiad i wynebu'r her gyda'i gilydd?

- 3.14 Un o'r prif ddiffygion a nodwyd gan aelodau'r bartneriaeth oedd diffyg cydlynnydd i dynnu'r bartneriaeth at ei gilydd. Roedd cryn ganmoliaeth gan yr hollartneriaid ac unigolion eraill i ymroddiad y ddau swyddog a fu'n flaenllaw yn cydlynu'r gwaith sef y Rheolwr Gorfodaeth Stryd a Swyddog Prosiect Balchder Bangor.
- 3.15 Yn sgil ymadawriad y cydlynnydd yn ystod haf 2012, ni phenodwyd olynnydd am gryn amser. Tystiolaethodd nifer i'r ffaith bod hyn wedi arwain at golli momentwm a'i fod wedi llesteirio gwaith y bartneriaeth yn ddifrifol.
- 3.16 Serch hynny, penodwyd Swyddog newydd yn ddiweddar, sydd â chyfrifoldeb am nifer o weithgareddau ar wahân i Balchder Bangor sef Swyddog Prosiectau Cyffredinol Cyngor Dinas Bangor. Mae rhai o'rartneriaid yn bryderus nad oes cyfeiriad clir a chytunedig i rôl y Swyddog yma o safbwynt Balchder Bangor.
- 3.17 Mae gwaith mapio wedi dangos yr angen i gryfhau cyswllt gyda Chartrefi Cymunedol Gwynedd a Choleg Menai
- 3.18 O safbwynt mesur llwyddiant y gwaith, mae hwn yn fater fydd angen ei ystyried yn fuan iawn. Cafodd y canlynol eu hystyried fel Dangosyddion posibl ar ddechrau'r bartneriaeth yn 2008:
- Strydoedd, mannau cyhoeddus a thir preifat cyfagos yn lan a diogel
 - Mannau cyhoeddus a dodrefn stryd mewn cyflwr da
 - Siopau ac adeiladau mewn cyflwr da
 - Ymglymiad Cymunedol
 - Lefel uchel o fodlonrwydd 'cwsmer'
 - Ymdriniaeth Wasg Cadarnhaol
 - Blodau
 - Celf Stryd

Uchelgais y Bartneriaeth

- 4.1 Mae rhan o uchelgais y Bartneriaeth i ‘Hyrwyddo balchder dinesig ymhlith y rhai sy’n byw, yn astudio neu’n gweithio ym Mangor’ yn un clodwiw a heriol. Mae’r dystiolaeth yn dangos bod hyn wedi digwydd yn rhannol ar draws y boblogaeth ac mae rhai arwyddion ac enghreifftiau calonogol.**
- 4.2 Cynhaliwyd Arolwg yn y Stryd Fawr ym Mangor ar 20 Rhagfyr 2013 a 10 Ionawr 2014. Nid oedd llawer o ymwybyddiaeth gan y cyhoedd yn gyffredinol am Balchder Bangor, gyda 60% o’r rhai a holwyd yn datgan nad oeddent wedi clywed amdano, ond o blith y rhai a oedd yn byw, gweithio neu astudio ym Mangor roedd 57% wedi clywed amdano.
- 4.3 Un o nodweddion amlycaf Bangor yw’r amrywiaeth gyfoethog o bobl a chymunedau sy’n ffurfio’r ddinas. Rydym o’r farn nad oes angen gwario adnoddau i godi proffil Balchder Bangor. Yn wir, mae arwyddion clir bod y Bartneriaeth wedi cael effaith cyfyngedig ar rai carfannau o’r gymdeithas yn ystod y pum mlynedd ddiwethaf.
- 4.4 Er mwyn asesu llwyddiant y Bartneriaeth i gyflawni’r uchelgais uchod, rydym o’r farn bod angen ystyried hyn dros gyfnod hirach, o tua 10 mlynedd. Rydym yn nodi hyn oherwydd bod gobaith y bydd y genhedlaeth sy’n derbyn eu haddysg gynradd ar hyn o bryd yn dysgu arferion o fyw yn fwy cynaliadwy ac ystyriol o’r amgylchedd.
- 4.5 Er bod rhai plant o Ysgol Glan Cegin a gyfwelwyd wedi cymryd rhan yn un o ymgyrchoedd Balchder Bangor ac wedi mwynhau’r profiad a dysgu gwersi gwerthfawr am lendid a chynaliadwyedd, nid oeddynt yn ymwybodol o Balchder Bangor.
- ‘Gosodwyd sialensiau gan Tŷ Cegin yn ystod yr haf ac fe wnaethom gymryd rhan yn casglu sbwriel yn ystod yr haf efo ffrindiau ‘Tŷ Cegin’ a Glanrafon a gwneud pethau gwahanol’.³*
- 4.6 Mae hyn yn neges bwysig i’r bartneriaeth, sef bod y gwaith yn mynd rhagddo heb yr angen i boeni am ddelwedd a hyrwyddo’r bartneriaeth fel y cyfryw. Mae’r neges yn glir gan y plant eu bod yn deall bod angen gweithredu i wella’r amgylchedd.
- 4.7 Mae lle i adeiladu’n rhagweithiol ar y brwdfrydedd cynhenid yma yn y gymdeithas a hwyrach nad trwy hyrwyddo’r bartneriaeth yw’r ffordd orau i wneud hyn. Mae’n amserol bod *Adroddiad y Comisiwn at Lywodraethu a Darparu Gwasanaethau Cyhoeddus sydd newydd ei gyhoeddi ([Ionawr 2014 – ‘Adroddiad Comisiwn Williams’](#))* yn cyfeirio at gymhlethdod darparu gwasanaethau cyhoeddus yn lleol. Efallai y daw rhyw oleuni ar y ffordd orau ymlaen o’r dilyniant i’r Adroddiad hwnnw yn ystod y misoedd nesaf.
- 4.8 Mae’r Bartneriaeth wedi llwyddo i ryw raddau i gydlynu gweithgaredd ym maes glendid a gwella’r amgylchedd, ac wedi cynnal amryw weithgareddau llwyddiannus gyda charfannau gwahanol o’r gymdeithas. Ceir sylwadau ar rai ohonynt yma:

³ [Gweler Atodiad 1 – Cyfweiliad Cyngor Ysgol Glancegin](#)

Myfyrwyr

- 4.9 Mae llawer o dystiolaeth glir bod myfyrwyr y Brifysgol, drwy Grŵp Balchder Bangor y Brifysgol ac Undeb y Myfyrwyr, wedi cymryd camau breision i ddelio gyda phroblemau sbwriel, a hynny drwy gynnal ymgyrchoedd 'blitz', cyhoedduswydd a chyd-drafod gyda Swyddogion Cyngor Gwynedd a'r Heddlu. Dyma rai enghreifftiau:

'Edrychiad y strydoedd yn llawer gwell ar ddiwedd blwyddyn myfyrwyr wrth ymgymryd â'r casgliadau ychwanegol. (Swyddog Gorfodaeth Gwastraff a Strydoedd Arfon)'

'..... mae rhywfaint o wahaniaeth wedi digwydd o ganlyniad i waith y Brifysgol.....'
(Swyddog Gorfodaeth Stryd Arfon)

'Rydym yn delio trwy'r Undeb Myfyrwyr ac yn gallu gweithio gyda'r Brifysgol a'r Undeb Myfyrwyr.' (Cynghorydd Nigel Pickavance)

- 4.10 Roedd swyddogion y Cyngor a'r Brifysgol yn gytûn mai defnyddio dulliau electronig/cyfryngau cymdeithasol a siarad uniongyrchol a chnocio drysau llety myfyrwyr oedd y ffordd fwyaf effeithiol o weithredu. Nid oes llawer o werth mewn dosbarthu taflenni a llythyrau.

'Mae sgwrs yn gweithio'n llawer gwell na gadael nodyn trwy'r blwch post. (Swyddog Gorfodaeth Stryd Arfon)'

'....dylid troi at ddulliau electronig er mwyn sicrhau cyhoedduswydd. Mae Facebook yn enghraifft o hyn.' (Cadeirydd Grŵp Prifysgol Balchder Bangor)

- 4.11 Ochr arall y ddadl oedd bod nifer o'r rhai a holwyd ar y Stryd ym Mangor yn dal i ystyried bod ymddygiad y mwyafrif o fyfyrwyr yn anghyfrifol o safbwynt sbwriel. Nodwyd pryder penodol am yr hyn a welwyd fel anallu i ddylanwadu ar bolisïau cynllunio a oedd i weld yn caniatáu cynnydd parhaus mewn adeiladau anaddas i letya myfyrwyr yn ddigyfeiriad ar draws y ddinas, a diffyg o ran manau digonol i gadw sbwriel a delio gyda sŵn. Dyma rai enghreifftiau:

A oes yna broblem benodol ynglŷn â strydoedd Bangor?

- *Myfyrwyr a sbwriel tu allan i dai*
- *Mae llety myfyrwyr yn anniben (gwylanod)*

- 4.12 Ni chafwyd unrhyw dystiolaeth bod Coleg Menai wedi bod yn rhan o Balchder Bangor o safbwynt gweithgareddau yn ymwneud â glendid a sbwriel, ond myfyrwyr Coleg Menai a ddyluniodd daflen ar gyfer gweithgaredd y Fflam Olympaidd ym mis Mai 2012.

Ysgolion

- 4.13 Mae llawer o weithgareddau wedi digwydd gydag ysgolion gan gynnwys Ysgol y Garnedd, Ysgol Hiracl, Ysgol Tryfan, Ysgol Friars, ac mae gweithgareddau eraill ac yn parhau i ddigwydd.
- 4.14 Nodwyd uchod (4.5 – 4.6) y potensial i ffrwyno brwdfrydedd, arloesedd ac egni plant a phobl ifanc yn yr un modd â'r myfyrwyr. Ychydig o dystiolaeth a gafwyd o weithgaredd gyda'r ysgolion, ond mae'r enghreifftiau a welwyd yn galonogol.
- 4.15 Yn hytrach cafwyd dystiolaeth bod gweithgareddau niferus yn digwydd mewn ysgolion fel rhan ganolog o'r cwricwlwm neu yn gysylltiedig. Mae'n ymddangos bod yr ysgolion yn llwyr ymwybodol o'r angen i hyrwyddo balchder dinesig ymysg eu disgyblion, ac yn cynnal gweithgareddau'n rheolaidd fel rhan annatod o'u gwaith addysgu.
- 4.16 Unwaith eto, mae'r elfen o fod yn rhagweithiol ac adeiladu ar yr hyn sy'n digwydd yn naturiol yn barod yn y gwahanol gymunedau ym Mangor yn dod i'r amlwg. Mae'n bosibl y gallai'r bartneriaeth gynnig cefnogaeth i'r gweithgareddau yma sydd eisoes yn digwydd trwy roi cyhoeddusrwydd a chymorth i'w trefnu, yn hytrach na mynd ati i drefnu gweithgareddau ychwanegol. Gallai hyn fod yn rhan o rôl y Swyddog Trefi Taclus.
- 4.17 Un o brif fanteision gweithio mewn partneriaeth yw gwneud gwell defnydd o'r adnoddau prin sydd ar gael. Gwelwyd dystiolaeth bod llawer o ymwybyddiaeth a gweithgareddau adeiladol yn yn digwydd eisoes yr ysgolion o safbwynt cyflawni gweledigaeth Partneriaeth Balchder Bangor. Byddai cydweithio efo Adran Addysg Cyngor Gwynedd a phenaethiaid ysgolion lleol, i fapio gweithgareddau a chydlynu trefniadau, yn ffordd effeithiol o asesu'r sefyllfa gyfredol. Byddai modd rhoi cyhoeddusrwydd a chydlynu'r gwaith o'r 'gwaelod i fyny' fel petai, a gwneud defnydd da o adnoddau prin.

Y Gymuned

- 5.1 Cafwyd peth llwyddiant o adeiladu ar waith cynhenid yn un o gymunedau'r ddinas, ond bod angen cadw'r sylw yn glir os am lwyddo yn y tymor hir.**
- 5.2 Mae cryn weithgaredd wedi digwydd yng nghymuned Maesgeirchen, lle cynhaliwyd nifer o ymgyrchoedd 'blitz' i glirio sbwriel.
- 5.3 Yn ystod y cyfnod cyn sefydlu Balchder Bangor, roedd Partneriaeth Maesgeirchen yn weithredol yn y gymuned ers 2003. Yn y cyfnod yma, daeth criw o bobl ifanc yn eu harddegau ynghyd drwy gydweithio gyda Phartneriaeth Maesgeirchen i weld a ellid gweithredu i ddelio gyda phroblemau sbwriel yn y gymuned.
- 5.4 Cafwyd cydweithrediad gan Swyddog Cadwch Cymru'n Daclus, Uwch Warden Cefn Gwlad Cyngor Gwynedd a swyddogion eraill o Gyngor Gwynedd. Aed ati'n llwyddiannus i gychwyn ar y gwaith o glirio'r Afon Cegin, sy'n llifo drwy'r gymuned.
- 5.5 Yn dilyn sefydlu Balchder Bangor, fe adeiladwyd yn llwyddiannus ar y gwaith yma a oedd wedi cychwyn yn barod yn y gymuned, ac fe gynhaliwyd ymgyrchoedd llwyddiannus pellach i glirio sbwriel gyda chydweithrediad swyddogion Cyngor Gwynedd ac Asiantaeth yr Amgylchedd, ac eraill.
- 5.6 Roedd Partneriaeth Maesgeirchen yn canolbwyntio ar gynnwys gwirfoddolwyr o'r gymuned yn y gwaith, gan gydlynu gyda Rheolwr Gwasanaethau Stryd Cyngor Gwynedd drwy Grŵp Cymunedol Balchder Bangor. Mae Swyddog Prosiect Maesgeirchen yn nodi, *'Roedd Balchder Bangor yn hawdd i'w ddeall ar y dechrau ond yna fe ffurfiwyd is-grwpiau ac roedd hi'n anodd dal i fyny gyda'r holl bwyllgorau.'*⁴
- 5.7 Mae sylwadau gan Gydlynnydd y Prosiect 'Taclu Tipio Cymru' ar draws y gogledd yn nodi thema debyg, *'Mae gan Bartneriaeth Balchder Bangor strategaeth a luniwyd gyda grŵp o wahanol asiantaethau, yn cynnwys busnesau lleol. Unwaith oedd y strategaeth ar waith, roedd yn mynd yn dda, ond roedd problemau gydag enw'r brand a'r logo lliwgar. Maes arall oedd yn anodd oedd bod y cyfarfodydd yn rhy ffurfiol. Roedd gosodiad yr ystafell yn rhy ffurfiol, gyda'r seddi ymhell oddi wrth ei gilydd, a gorfod pwyso botwm i siarad. Roedd gan aelodau'r grwpiau flaenoriaethau gwahanol hefyd.'*⁵
- 5.8 Mae'n ymddangos i ni fod y gwaith cychwynol a wnaed gan Balchder Bangor wedi bod yn llwyddiannus iawn drwy gydweithio gyda'r cymunedau, a chan adael i'r gymuned arwain a rhoi cyfeiriad i'r gwaith 'o'r gwaelod i fyny'. Daeth hyn yn amlwg drwy'r cyfweiliadau i gyd sef bod *Rheolwr Gwasanaethau Stryd Cyngor Gwynedd a Chydlynnydd Balchder Bangor* yn gweithredu mewn modd rhagweithiol gyda'r cymunedau, ac yn rhoi ffocws clir ar faterion amgylcheddol.
- 5.9 Mae'r drafft cychwynol o gylch gorchwyl *Menter Balchder Bangor* a ystyriwyd ym mis Medi 2008 yn nodi'n benodol fel troednodyn, *'Mae'r uchod (sef Balchder Bangor) yn*

⁴ [Gweler Atodiad 2 – Cyfweiliad Paul Hockaday](#)

⁵ [Gweler Atodiad 3 – Cyfweiliad Anthony Randles](#)

canolbwyntio ar gyflwr yr amgylchedd adeiledig a does dim bwriad i ddatblygu ar unrhyw waith arall, e.e. Datblygu Economaidd).

Yna yn ystod 2010 fe ystyriwyd bod angen cyflwyno dimensiwn ychwanegol i waith Balchder Bangor, i gynnwys adfywio economaidd. Er bod ystyried yr elfen yma yn clymu'n naturiol gyda'r thema o wella'r amgylchedd ar un olwg, mae'n ymddangos bod ychwanegu hyn at gylch gwaith y Bartneriaeth wedi creu dryswch i nifer o aelodau'r Bartneriaeth, ac wedi cyfrannu at golli ffocws ar y gwaith oedd yn mynd rhagddo ar y pryd.

- 5.10 Nid ydym yn ymwybodol o waith penodol arall yn digwydd mewn cymunedau eraill o Fangor megis Hiracl, Garth, Bangor Uchaf (ac eithrio myfyrwyr).

Busnesau

6.1 Ni chafwyd tystiolaeth glir o weithgaredd y Grŵp Busnes na'r busnesau ac eithrio'r cynllun llwyddiannus i ddathlu ymweliad y Fflam Olympaidd â Bangor yn ystod mis Mai 2012.

- 6.2 Mae cyfeiriad at weithgaredd egniol ar gychwyn sefydlu Balchder Bangor.
- Grŵp Busnes - gweithgaredd hyrwyddo eang, hysbysebion, talebau ac ati.
 - Arddangosfeydd celf mewn siopau gwag⁶
- 6.3 Yn ystod y cyfnod o sefydlu Balchder Bangor ym mis Medi 2008, fe nodir yr angen i gynnwys rhai partneriaid allweddol fel rhan o'r fenter. Yng nghyd-destun busnesau fe nodir *Busnesau Bangor a Chaernarfon yn erbyn Trosedd (BBCET)*, *Siambur Fasnach*, *Fforwm Adwerthol/Canolfan Deiniol/ Canolfan Wellfield* ac fe sefydlwyd Grŵp Busnes Balchder Bangor.
- 6.4 Fel rhan o'r Ymchwiliad fe lwyddwyd i gyfnewid ag un cynrychiolydd yn unig o'r busnesau, felly, mae ein casgliadau yn ddibynnol iawn ar y sylwadau a wnaed gan yr unigolyn yma, sef Rheolwr cyfredol Canolfan Deiniol, sydd yn ei swydd ers 2012, adeg cychwyn ar baratodau ar gyfer y Fflam Olympaidd.⁷
- 6.5 Nododd bod y Cydlynnydd yn cyflawni gwaith da iawn ar y dechrau, a bod y Grŵp wedi bod yn werthfawr dros ben iddi hi er mwyn sefydlu perthynas gyda rhai o'r busnesau eraill. Roedd y ffaith bod ffocws clir i anelu at wythnos o weithgareddau adeg y Fflam Olympaidd yn bwysig. Nododd yn benodol, *'Nid oedd y Grŵp Busnes yn gwneud llawer gydag elfen amgylcheddol y gwaith a wnaed dan Bartneriaeth Balchder Bangor gan mai grŵp bychan iawn o fusnesau oedd ef ac roedd gan Ganolfan Deiniol ei staff glanhau ei hun sy'n codi gwm cnoi oddi ar y llawr.'*
- 6.6 Nodwyd bod Cyngor Dinas Bangor wedi penodi swyddog i swydd newydd yn ddiweddar a'i fod yn trefnu cyfarfodydd rheolaidd er mwyn trefnu gweithgareddau fel 'prynu'n lleol'.

⁶ [Adroddiad Pwyllgor Craffu Amgylcheddol Cyngor Gwynedd, 29/4/2010 - Eitem 8, Rhan 3.14](#)

⁷ [Gweler Atodiad 3 – Cyfweiliad Anthony Randles](#), ac [Atodiad 4 – Cyfweiliad Kate Jones](#)

Cyflawni'r Weledigaeth

7.1 Cafwyd cryn lwyddiant gyda chyflawni'r rhan yma o weledigaeth y Bartneriaeth, '.....sichrau canol dinas sy'n ddiogel, glan ac wedi'i chynnal a'i chadw yn dda er mwyn darparu amgylchedd sy'n ddeniadol a diddorol.' ond mae dal i fod lle i wella.

7.2 Cynhelir arolwg blynyddol gan Cadwch Gymru'n Daclus ([Pa mor lan yw ein strydoedd?](#)) o'r sbwriel sydd ar strydoedd Cymru. Mae'r drefn a ddilynir yn golygu bod aseswyr annibynnol yn ymweld â nifer o strydoedd penodol ym mhob Sir ar draws y wlad ar hap, gan fesur sawl gwahanol fath o Sbwriel, Baw Cwn, Graffiti, Chwyn ac arwyddion negyddol eraill sy'n anharddu'r stryd. Mae hyn yn cynnwys rhai o strydoedd Bangor.

Mae'r Arolwg hefyd yn mesur y sbwriel mewn 3 parth gwahanol:

- Parth 1 – Canol trefi, canolfannau siopa, prif ganolfannau trafndiaeth, meysydd parcio canolog
- Parth 2 - Ardaloedd preswyl dwysedd uchel, ardaloedd hamdden prysur, meysydd parcio yn y maestrefi
- Parth 3 – Ardaloedd preswyl dwysedd isel, ystadau diwydiannol

Yn ogystal, mae tystiolaeth ddiweddar yn cadarnhau bod nifer cwynion a thipio anghyfreithlon wedi lleihau.

7.3 Mae Arolwg Cadwch Gymru'n Daclus yn cyfuno'r holl ddata, ac yn llunio Mynegai Glendid ar gyfer pob Sir yng Nghymru. Yn ystod 2011-12, roedd Gwynedd yn rhagori ar bob Sir arall yng Nghymru ac yn ennill y sgôr uchaf am y flwyddyn. Yn ogystal, dim ond Gwynedd, Merthyr Tudful a Sir Benfro a lwyddodd i gael sgôr uwch na'r cyfartaledd ar draws y 3 parth. Mae Cadwch Gymru'n Daclus yn nodi y gall y Mynegai Glendid yma gael ei ddefnyddio fel man cychwyn i wella arno.

7.4 Mae bod ar y brig yn dwyn ei fanteision a'i anfanteision. Er mwyn cynnal ei safle rhagorol yn y tabl cenedlaethol, bydd angen i'r Cyngor wneud defnydd effeithiol o'r adnoddau sydd ar gael, ac i weld a ellir cynnal y safon drwy weithio mewn dulliau amgen. Yn sicr, mae gweithio mewn partneriaeth yn ffordd bosibl o gynyddu capasiti, drwy gydweithio'n fwy effeithiol. Gallai hyn arwain at gynnal neu wella perfformiad, a hynny er gwaethaf y pwysau cynyddol ar wasanaethau a'r lleihau ar gapasiti ac adnoddau yn y sector cyhoeddus.

7.5 Yn wir, yn ei Adroddiad ar Strategaeth Arbedion Cyngor Gwynedd i'r Pwyllgor Craffu Corfforaethol yn ddiweddar, tynodd yr Aelod Cabinet Adnoddau sylw at bum cynllun/dangosydd sy'n cael eu hamlygu o safbwynt llithriad mewn perfformiad yn ystod 2012-13.⁸

Un o'r pump yma yw'r Mesur ar Lendid Strydoedd yng Ngwynedd. Awgrymir yn yr Adroddiad bod hwn yn deillio o leihad mewn adnoddau ar gyfer cyflawni'r gwaith. Felly,

⁸ [Pwyllgor Craffu Corfforaethol, 16/1/2014 – Strategaeth Arbedion - Eitem 5, pwynt 4.6](#)

byddai gallu asesu a fu llwyddiant yn benodol ym Mangor o ganlyniad i waith partneriaethol Balchder Gwynedd, i gynnal a gwella glendid y strydoedd, yn neges glir i'r Aelod Cabinet Amgylchedd wrth iddo gynllunio'r gwasanaeth ar gyfer y blynyddoedd nesaf yng nghyd-destun y wasgfa ariannol gynyddol.

Arolwg Stryd Balchder Bangor

- 7.6 Aed ati felly i gynnal Arolwg ar Stryd Fawr Bangor ar 20 Rhagfyr 2013 a 10 Ionawr 2014 gyda chydweithrediad parod 'Gum Drop'Cyf, Cadwch Gymru'n Daclus ac Uned Gyfathrebu Cyngor Gwynedd. Mae'r Arolwg yn rhoi ciplun o ganfyddiadau'r cyhoedd, ac er nad yw'n rhoi darlun cynhwysfawr, mae yma negeseuon gwerthfawr am Bartneriaeth Balchder Bangor ac ansawdd amgylcheddol y ddinas.
- 7.7 Cafwyd ymateb gan 42 o bobl o amrywiol oed, gyda thua hanner y nifer dan 50 oed. Mae'n bosibl gwneud nifer o ddehongliadau o wybodaeth o'r math yma, ac awgrymwn fod yr Aelod Cabinet Amgylchedd a phartneriaid Balchder Bangor yn ystyried yr wybodaeth lawn yn fanylach - yn enwedig rhai o'r sylwadau penodol a wnaed gan unigolion.
- 7.8 Roedd 3 prif gwestiwn yn cael ei holi:
- Sut ydych chi'n teimlo am strydoedd Bangor heddiw?
 - Ydych chi'n teimlo bod strydoedd Bangor wedi newid dros y 3 blynedd ddiwethaf?
 - Ydych chi wedi clywed am Balchder Bangor?

Gofynnwyd i aelodau'r cyhoedd roi eu barn ar 5 categori:

- Glendid
- Taclusrwydd
- Diogelwch
- Dengarwch
- Diddorol

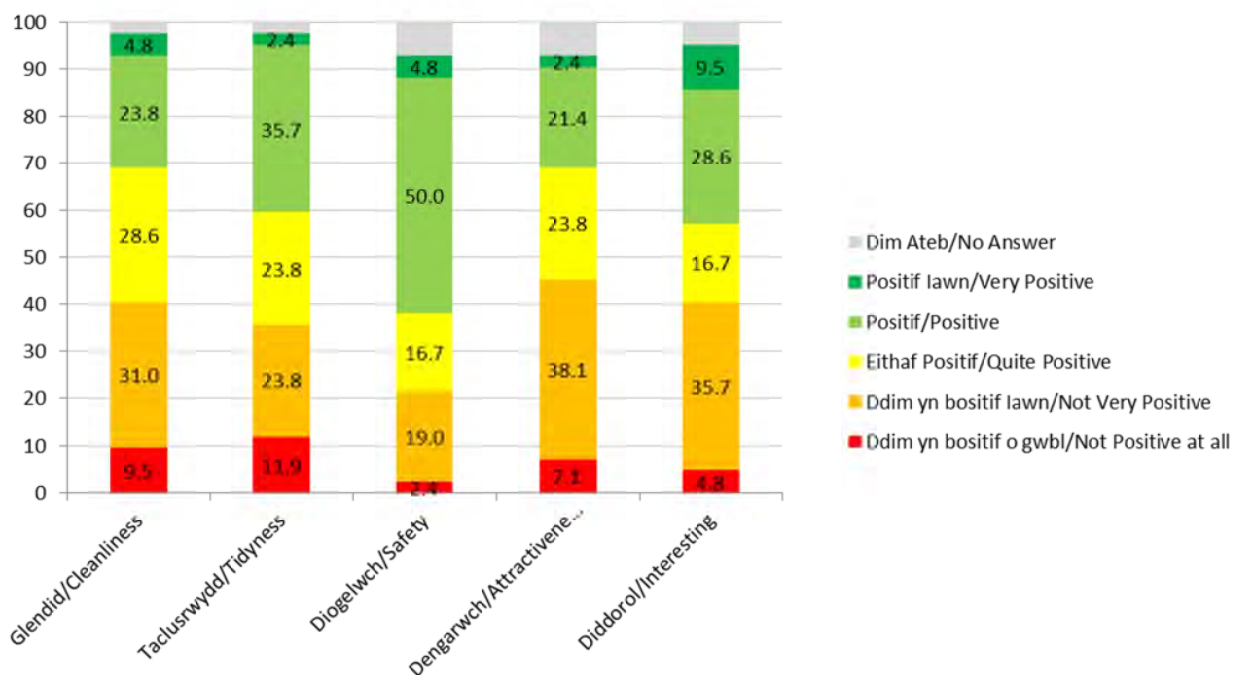
Gofynnwyd i bob person nodi pa un o'r canlynol oedd yn disgrifio'r sefyllfa orau iddynt hwy ym mhob un o'r pum categori uchod - e.e.

1. Glân iawn
2. Glân
3. Eithaf Glân
4. Ddim yn lân iawn
5. Ddim yn lân o gwbl

- 7.9 Mae aelodau'r Ymchwiliad wedi ystyried yr wybodaeth ac o'r farn bod tair prif neges yn deillio o'r Arolwg.

7.10 Felly mae'r canlyniad i'r prif gwestiwn cyntaf fel a ganlyn:

'Ydych chi'n teimlo bod strydoedd Bangor yn.....'

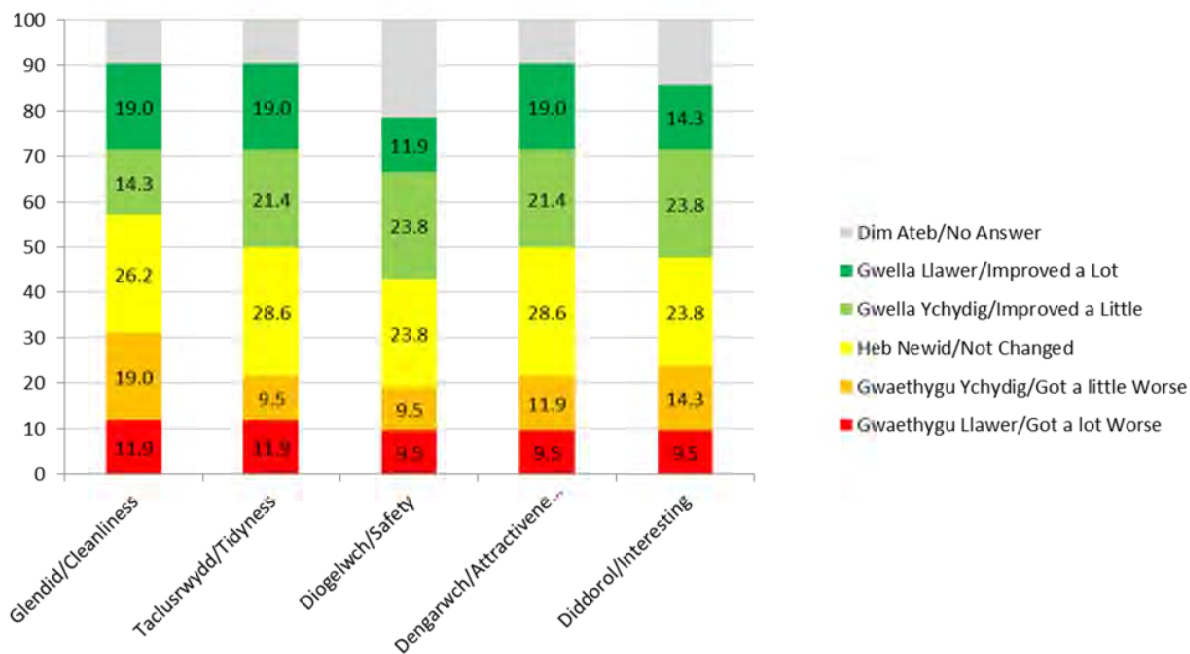

	Glendid/ Cleanliness	Taclusrwydd/ Tidyness	Diogelwch/ Safety	Dengarwch/ Attractiveness	Diddorol/ Interesting
Positif neu Eithaf Positif/ Positive or Quite Positive	28.6	38.1	54.8	23.8	38.1
Ddim yn bositif iawn neu o gwbl/ Not very positive or at all	40.5	35.7	21.4	45.2	40.5

Mae hyn yn dangos canlyniad positif iawn ar gyfer Teimlo'n Ddiogel ym Mangor; ond yn dangos canlyniad llai positif ar gyfer y categorïau eraill. Mae hyn yn awgrymu nad ydyw'r cyhoedd yn gwbl hapus gyda'r sefyllfa gyfredol ym Mangor, yn enwedig o safbwynt glendid a dengarwch.

7.11 Mae'r canlyniad i'r ail brif gwestiwn fel a ganlyn:

'I ba raddau ydych chi'n teimlo fod strydoedd Bangor wedi newid dros y tair blynedd ddiwethaf o safbwynt.....

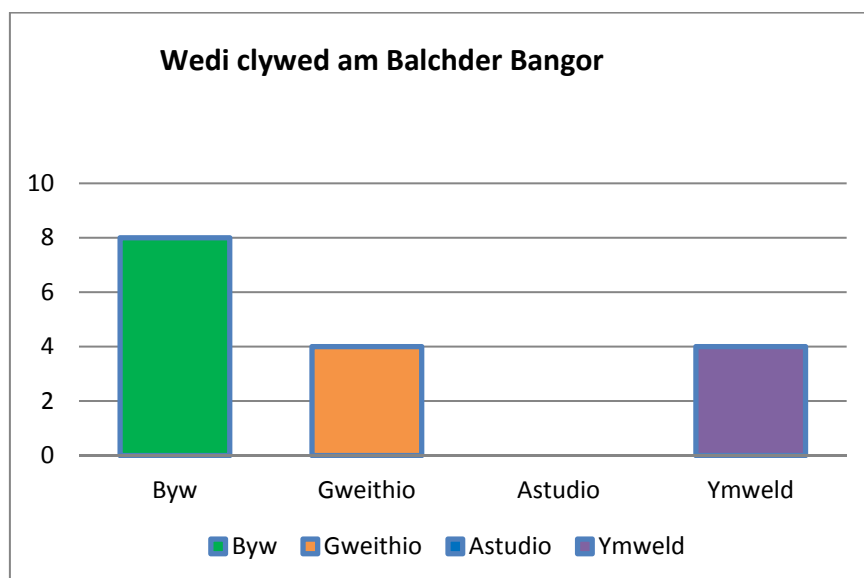

	Glendid/ Cleanliness	Taclusrwydd/ Tidyness	Diogelwch/ Safety	Dengarwch/ Attractiveness	Diddorol/ Interesting
Gwella Ychydig neu Llawer/ Improved a Little or a Lot	33.3	40.5	35.7	40.5	38.1
Gwaethygu Ychydig neu Llawer/ Got a Little or a Lot Worse	31.0	21.4	19.0	21.4	23.8

Mae hyn yn dangos canlyniad positif yn y pum categori ac yn awgrymu bod y cyhoedd yn hapus gyda'r cynnydd a wnaed dros y tair blynedd ddiwethaf.

7.12 Mae'r ymateb i'r trydydd cwestiwn fel a ganlyn:

'Ydych chi wedi clywed am fenter Balchder Bangor?'

Roedd un o bob tri o'r sampl a holwyd wedi clywed am Balchder Bangor, ond roedd dau o bob tri o'r rhai a oedd yn gweithio, byw neu astudio ym Mangor wedi clywed amdano.

7.13 Fel nodwyd eisoes, nid yw'r Arolwg yma'n rhoi darlun cynhwysfawr o farn y cyhoedd, ond rydym o'r farn ei fod yn dangos bod yna le i wella o safbwynt yr amgylchedd ym Mangor, yn enwedig i gynnal glendid ac i'w wneud yn fwy deniadol.

Er gwaethaf hyn, mae yma neges glir bod yr amgylchedd wedi gwella'n sylweddol dros y blynyddoedd diwethaf a bod angen parhau i weithio i gynnal y gwelliant hwnnw.

Nid yw brand Balchder Bangor yn gyfarwydd i mwyafrif aelodau'r cyhoedd ym Mangor, ond ym marn yr Ymchwiliad, nid ydyw hyn o reidrwydd yn bwysig. Yr hyn sy'n bwysig yw bod un o brif amcanion y Bbrtneriaeth, i gynnal canol dinas lân, daclus, deniadol a diddorol, yn cael ei wireddu.

Mae aelodau'r Ymchwiliad o'r farn bod gwaith y Bartneriaeth wedi cyfrannu'n sylweddol tuag at gyflawni'r gwelliannu yma ers ei sefydlu yn 2008.

Arfer Da

8.1 Mae rhai enghreifftiau o arfer da o safbwynt cydweithio effeithiol rhwng rhai sefydliadau yn y sector gyhoeddus a rhai unedau o fewn y Cyngor ac unigolion a grwpiau lleol, ac mae gwersi i'w dysgu.

8.2 *'If there are no easy answers there are still available and discoverable hard answers.'*: geiriau'r llenor Cymreig Raymond Williams. Er nad cyfeirio at gydweithio fel y cyfryw mae'r dyfyniad yma, mae'n ddisgrifiad priodol ac amserol o'r sefyllfa yng Ngwynedd a Chymru heddiw.

Gellid ystyried bod yr *'easy answers'* yn cyfeirio at gynyddu adnoddau ariannol i ddelio â diffyg neu angen o ran darparu gwasanaeth. Bellach, nid ydyw'r opsiwn yma'n bosibl yn y cyd-destun presennol o ariannu'r sector gyhoeddus. Yr hyn sy'n cynnig ei hun felly yn rheoli galw am wasanaethau, a darparu gwasanaethau mewn ffyrdd gwahanol. Mae hyn yn cynnwys cydweithio. Er bod cydweithio'n aml yn anodd (*hard answer*) yn y pen draw gall fod yn ffordd well a mwy llwyddiannus a chynaliadwy.

Mae Partneriaeth Balchder Bangor wedi dangos pa mor anodd yw gweithio mewn partneriaeth, ac eto, mae nifer o ganlyniadau llwyddiannus iawn i'r cydweithio hefyd.

Brandio

8.3 Un o'r elfennau a ddaeth i'r amlwg wrth gynnal yr Ymchwiliad a siarad gydag unigolion a fu'n rhan o'r Cynllun, oedd bod gosod brand i'r cynllun yn ddefnyddiol mewn rhai sefyllfaoedd, ond yn ddryslyd mewn sefyllfaoedd eraill. Cafwyd rhai sylwadau bod yr enw yn cyfleu ystyron gwahanol i wahanol garfannau o gymdeithas. Yn anochel, mae rhai pobl yn hoffi'r enw a'r logo, eraill ddim yn ei hoffi, a rhai heb glywed amdano ond yn ymwybodol o'r gweithgareddau.

Mae'n ymddangos i ni bod cryn bwysigrwydd yn cael ei roi i'r brand gan rai. Er bod cael enw gweithiol i'r cynllun yn ddefnyddiol i raddau, rydym o'r farn nad ydi rhoi sylw i'r enw a'r logo yn syniad da, ac rydym yn cydweld gyda barn Rheolwr Canolfan Deiniol, *'Nid oes son am label 'Balchder Bangor' erbyn hyn ond mae'r sefydliadau'n parhau i gydweithio. Buasai 'Bangor' ar ei ben ei hun, fel enw/brand, yn fwy addas.'*⁹

Y pwynt ydi bod cydweithio'n digwydd.

⁹ [Gweler Atodiad 3 – Cyfweiliad Anthony Randles](#) ac [Atodiad 4 – Cyfweiliad Kate Jones](#)

Adroddiad Comisiwn Williams

9.1 Mae'n amserol bod [Adroddiad Comisiwn Williams](#) newydd ei gyhoeddi. Er nad oes eglurder ar hyn o bryd am y cyfeiriad i'r dyfodol, mae'n bwysig nodi bod cyfle i ystyried opsiynau.

Dyma argymhelliad 27 o'r adroddiad:

'Rhaid i drefniadau ar gyfer cynrychioli'r gymuned a'r gymdogaeth gael eu cynnal a'u gwella. Er mwyn gwneud hynny:

- *Dylid hefyd uno ardaloedd cyngorau tref a chymuned neu eu hehangu (paragraff 3.130);*
- *Dylai awdurdodau lleol a phartneriaid eraill ddatblygu, mabwysiadu a gweithredu system ar gyfer rheoli'r gymdogaeth neu ddull tebyg o ymgysylltu â dinasyddion er mwyn nodi, blaenoriaethu a mynd i'r afael â materion lleol penodol, yn enwedig drwy gyd-gynhyrchu. (paragraff 3.134)'*

9.2 Cyngor Dinas Bangor

Mae dull presennol y Cyngor o weithredu yn draddodiadol, ac yn cynnwys cynnal cyfarfodydd ffurfiol gyda chofnodion. Cafwyd amrywiaeth o sylwadau gan y rhai a gyfwelwyd ynglŷn â'r math yma o weithredu.

Roedd rhai yn ystyried bod rhai o gyfarfodydd Balchder Bangor yn rhy ffurfiol ac nad oedd angen trefnu i gyfarfod yn rheolaidd ond yn hytrach yn ôl y gofyn, gan ganolbwyntio ar weithgareddau penodol.

Mae cyfle yma i wyntyllu'r mater i weld a oes lle i fod yn llai ffurfiol a mwy rhagweithiol ac ystyried pa rôl sydd fwyaf addas i Gyngor Dinas Bangor yn y dyfodol.

O safbwynt mewnbwn uniongyrchol gan swyddogion Cyngor y Ddinas, roedd y rhai a gyfwelwyd yn canmol Cydlynnydd Balchder Bangor, gyda nifer o sylwadau'n pwysleisio ei bod yn hanfodol i gael swyddog dynodedig i gadw ffocws ar y gwaith ac i sicrhau ei fod yn cael ei gyflawni'n effeithiol.

Cafwyd sylwadau positif hefyd am y Swyddog Prosiect Cyffredinol, sydd wedi ei benodi'n ddiweddar, gan nodi bod ei ddull o weithredu'n anffurfiol yn syniad da.

9.3 Cyngor Gwynedd

Yn yr un modd, mae'n amserol i Gyngor Gwynedd ystyried y pwyntiau uchod o [Adroddiad Williams](#) yng nghyd-destun Balchder Bangor, er mwyn gweld beth yw'r ffordd orau ymlaen.

Mae'n briodol nodi bod yr holl sylwadau a gafwyd am y Rheolwr Gwasanaethau Stryd yn bositif. Roedd unfrydedd barn gan unigolion o sefydliadau allanol a swyddogion mewnol yn y gwasanaeth yn datgan ei fod yn gallu ymateb yn glir ac effeithiol ac yn frwdfrydig.

Cafwyd sylwadau cymysg am swyddogion yr Uned Economi ac Adfywio. Er bod enghreifftiau o gydweithio da, roedd peth pryderon ynglŷn ag eglurder eu rôl a'u perthynas gyda budd ddeiliaid ar adegau.

Ystyriwyd bod yr elfen yma tu allan i friff yr Ymchwiliad yma. Awgrymwn y byddai'n fuddiol i wyntyllu'r mater yma'n fwy manwl, er mwyn gweld beth sy'n cyfrannu at gydweithio da. Ym marn aelodau'r Ymchwiliad, byddai'n werth gwneud gwaith pellach i asesu:

- Eglurder pwrpas – mae'n ymddangos bod yr elfen 'datblygu economaidd' wedi'i gyflwyno heb allu ymrwymo'r adnoddau angenrheidiol. Roedd yr elfen 'amgylcheddol' ar y llaw arall wedi bod yn datblygu dros gyfnod hirach ac yn fwy aeddfed i allu gweithredu'n effeithiol.
- Gweithio'n rhagweithiol – mae tuedd i'r gwaith 'datblygu economaidd' gael ei wneud yn defnyddio dulliau traddodiadol fel e-byst a cheisio trefnu cyfarfodydd ffurfiol a chynhadleddau. Tyfodd yr elfen 'amgylcheddol' yn llai ffurfiol dros amser, gan ganolbwyntio ar gydlynu rhwng unigolion ac adeiladu ar gryfderau cynhenid er mwyn cyflawni gweithgareddau.

Gwnaed nifer o sylwadau am bryderon ynglŷn â datblygiadau llety anaddas amldeiliadaeth ar draws y ddinas, a oedd yn creu problemau glendid difrifol yn y presennol ac ar gyfer y dyfodol. Nid yw'n glir a rannwyd hyn gyda'r Adran Rheoleiddio. Nid oes tystiolaeth i ddangos bod hyn wedi cael sylw priodol. Eto, mae [Adroddiad Williams](#) yn nodi'r angen i gydlynu ymgysylltu o'r math yma'n fwy effeithiol. Deallir bod Tîm Prosiect Bangor, sy'n cael ei gydlynu gan yr Adran Rheoleiddio, yn rhoi peth sylw i'r materion yma. Eto, awgrymir y byddai'n werth gweld beth aeth o'i le yn fan hyn a sut y gellir gwella'r ymgysylltu.

Cynhaliwyd Cynhadledd gyda chynrychiolwyr ysgolion i drafod syniadau a chynlluniau. Nid yw'n glir beth oedd mewnbyn yr Adran Addysg i hyn, os o gwbl. Yn ogystal, nid oes tystiolaeth i ddangos sut mae gwaith amgylcheddol y Cwricwlwm yn cydblethu gyda gwaith amgylcheddol ym Mangor.

Yn yr un modd cyfeiriodd y Pen Swyddog Adfywio Cymunedol mai rôl y Rheolwr Cefnogi Busnes oedd cefnogi busnesau preifat. Eto, nid oedd yn ymddangos i ni fod y swyddogion yma'n cydblethu eu gwaith mewn modd cydlynol.

Mae'n arwyddocaol bod cyfarfod llawn o Gyngor Gwynedd ar 5 Rhagfyr 2013 wedi penderfynu dileu'r cynnig cyflawni : Cynnal peilot balchder cymunedol mewn ardaloedd er mwyn dysgu beth sydd yn gweithio allan o Gynllun Strategol y Cyngor ar gyfer 2013-17.¹⁰

¹⁰ [Adroddiad yn nghyfarfod 5/12/13 o'r Cyngor - Eitem 10, Rhan 2](#)

Y rheswm sy'n cael ei nodi am hyn yw bod pwyslais y prosiect bellach ar ganfod dulliau o leihau galw a dibyniaeth y cyhoedd ar wasanaethau'r Cyngor drwy hyrwyddo gweithgareddau cymunedol yn hytrach na'r elfen amgylcheddol o'r peilot balchder cymunedol. Mae hyn yn cael ei gyfarch yn y flaenoriaeth CC3 – Hybu Cymunedau Gwledig

Mae hyn yn gyfle i gydlynu'r gwaith yn well rhwng holl wasanaethau'r Cyngor a'r cymunedau.

Effaith Bositif

10.1 Mae Balchder Bangor wedi cael effaith bositif ar bobl sy'n byw, gweithio ac astudio ym Mangor ac ar ymwelwyr â'r Ddinas.

10.2 Mae aelodau'r Ymchwiliad yn bendant o'r farn bod gwaith y bartneriaeth wedi cyfrannu at wella'r amgylchedd a chodi ymwybyddiaeth y rhai a gymerodd rhan am faterion amgylcheddol.

10.3 Mae'r Arolwg â'r cyhoedd a gynhaliwyd ar y Stryd Fawr ym Mangor yn ategu hyn, gan ddangos bod canfyddiad clir gan y rhai a holwyd bod gwelliant sylweddol wedi digwydd ym Mangor yn ystod y tair blynedd ddiwethaf o safbwynt amgylchedd taclus, diogel, dengar a diddorol.

10.4 Mae aelodau'r Ymchwiliad o'r farn nad ydi cynnal proffil uchel i Balchder Bangor yn fater o bwys sylweddol. Effaith y gwaith sy'n cyfrif nid delwedd neu hunaniaeth y Bartneriaeth.

10.5 Mae Balchder Bangor wedi llwyddo i hybu cydweithio rhwng unigolion, asiantaethau cyhoeddus, preifat a grwpiau yn y gymuned. Mae wedi paratoi'r ffordd ar gyfer cyfnod newydd o gydweithio ym Mangor.

10.6 Nid ydyw cynnal strwythur o gyfarfodydd ac is-grwpiau i gyfarfod yn rheolaidd dan faner Balchder Bangor yn gynaliadwy.

CH ARGYMHELLION

Argymhellion Penodol ar gyfer Ardal Bangor

11.1 Gweithio'n Rhagweithiol

Mae Balchder Bangor wedi bod yn enghraifft lwyddiannus o gydweithio rhwng Cyngor Dinas Bangor, Cyngor Gwynedd, asiantaethau cyhoeddus a grwpiau gwirfoddol o safbwynt cyflawni nod gwreiddiol y Bartneriaeth i wella ansawdd yr amgylchedd lleol.

Mae angen adeiladu ar y gwaith rhagweithiol ac anffurfiol sydd wedi cychwyn gan Swyddog Prosiectau Cyffredinol Cyngor y Ddinas gyda busnesau lleol.

Mae cyfle nawr i Gyngor Dinas Bangor adeiladu ar y gwaith yma drwy roi arweiniad ar y ffordd ymlaen a gweithio'n fwy rhagweithiol ac anffurfiol gyda grwpiau a gwirfoddolwyr.

11.2 Cynllunio

Mae angen i Adran Rheoleiddio'r Cyngor roi sylw manwl, ar hynny ar fyrder i ganfyddiad a phryderon yn ymwneud â datblygiadau llety amldeiliadaeth anaddas mewn nifer o leoliadau ar draws y Ddinas.

11.3 Cymuned

Mae angen i swyddogion yr Adran Economi ac Adfywio adeiladu ar y gwaith rhagweithiol effeithiol a wnaed gan Reolwr Gwasanaethau Stryd Cyngor Gwynedd a Chydlynnydd Balchder Bangor i gefnogi'r cymunedau a'r grwpiau o ddiddordeb drwy weithio'n fwy anffurfiol gyda nhw.

Argymhellion ar gyfer bob rhan o Wynedd

11.4 Cydweithio'n Effeithiol

Rydym yn canmol y gwaith a wnaed gan swyddogion yr Uned Gwasanaethau Stryd ac yn arbennig y Rheolwr Gwasanaethau Stryd, ond nid oes adnoddau digonol ar gael gan Gyngor Gwynedd i roi'r un fath o gefnogaeth i bob cymuned ag a wnaed ym Mangor ar gyfer y cynllun peilot.

Mae model yr Uned a'r Rheolwr o gydweithio yn enghraifft glodwiw o gydweithio mewn partneriaeth gydag asiantaethau cyhoeddus, cyngor lleol a grwpiau gwirfoddol.

Argymhellir bod yr Uned Gwasanaethau Stryd yn ehangu'r model yma o gydweithio gyda phartneriaid yn lleol ar draws y Sir, fel bo adnoddau'n caniatáu.

11.5 Arweiniad Lleol

Yn *Adroddiad Williams*, rhoddir cryn bwyslais ar yr angen i hybu cyfrifoldeb yn lleol gan gynghorau tref a chymuned. Nid yw'r awydd gan bob cymuned i gydweithio, felly, mae'n bwysig bod y Cyngor yn cyfeirio ei adnoddau prin i'r manau pwrpasol.

Argymhellir bod yr aelodau lleol a swyddogion y Cyngor yn annog a sbarduno trigolion a grwpiau yn yr ardaloedd eu hunain i arwain, a'u bod yn dethol yn ofalus cyn defnyddio adnoddau prin i gydweithio mewn ardaloedd lleol.

11.6 Cyswllt Lleol

Mae angen ystyried yn ofalus sut orau i ddefnyddio adnoddau i gydlynu gwaith partneriaethol. Ni ddylid defnyddio adnoddau prin i gynnal cyfarfodydd ffurfiol rheolaidd. Mae angen gweithredu mewn modd amgen, drwy ddulliau electronig, ac ehangu'r arfer da o gydweithio drwy gynnal deialog glir a chyfarfodydd anffurfiol.

Mae angen hybu Cynghorau Cymuned (neu grŵp o gynghorau cymuned) i weithredu fel y pwynt cyswllt cyntaf ar gyfer rhannu gwybodaeth am weithgareddau Cyngor Gwynedd yn lleol.

11.7 Ysgolion

Argymhellir bod y Gwasanaeth Addysg yn gweithio gyda'r Uned Gwasanaethau Stryd i adnabod enghreifftiau o arfer da ymysg yr ysgolion sy'n hyrwyddo balchder dinesig, gan roi cyhoeddusrwydd i'r gwaith.

11.8 Gwella Gwasanaethau

Mae'r ymchwiliad yma'n dangos bod modd gweithio mewn ffordd ragweithiol gyda chymunedau lleol i gyflawni canlyniadau gwell i'r Dinesydd, gan roi pwyslais ar le mae awydd yn dod o'r gymuned.

Mae aelodau'r Pwyllgor Craffu yn annog aelodau'r Cabinet i gydweithio'n gyson gyda chymunedau ar draws y Sir er mwyn cynnal ansawdd a gwella gwasanaethau mewn cyfnod heriol.

CYDNABYDDIAETH:

Mae'r Pwyllgor Craffu yn dymuno diolch i'r canlynol wnaeth roi tystiolaeth werthfawr i'r ymchwiliad craffu:

Y Cyngorydd W. Gareth Roberts (Aelod Cabinet Amgylchedd)
Steffan Jones (Uwch Reolwr Gwastraff a Chomisiynu)
Peter Simpson (Rheolwr Gwasanaethau Stryd)
Y Cyngorydd Mair Rowlands, (cynrychiolydd ar y Grŵp Prifysgol Balchder Bangor)
Y Cyngorydd John Wynn Jones, Aelod Cabinet Economi a Chymuned
Amanda Davies, (Pen-swyddog Adfywio Cymunedol)
Mr Neil Foden (Pennaeth Ysgol Friars) a Mr Aaron Evans, (Athro)
Meryl Jane Wyn – Jones, (Cadeirydd presennol Grŵp Prifysgol Balchder Bangor)
Cyngorydd Elin Walker Jones, (Ward Glyder ym Mangor)
Gwyn Hughes BA (Hons), MRTPI, (Clerc Dinas Bangor)
Emlyn Williams, Swyddog Prosiect Cyffredinol, Cyngor Dinas Bangor
John Clive Price, Swyddog Gorfodaeth Gwastraff a Strydoedd Arfon, Adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol
Gwen Alun, Swyddog Trefi Taclus Dros Do, Adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol
Meirion Williams a Terry Edwards, Adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol sydd yn gyfrifol am Gangiau Cymunedol
Kate Jones, Rheolwr Canolfan Deiniol
Keith Williams, Swyddog Gorfodaeth Stryd, Adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol
Catherine Roberts, Rheolwr Cyflawni Diogelwch Cymunedol, Adran Strategol a Gwella
Paul Hockaday, Swyddog Prosiect, Adran Economi a Chymuned
Dylan Jones, Arweinydd Tîm Glanhau Strydoedd Bangor/Bethesda, Adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol
Anthony Randles, [Cyfoeth Naturiol Cymru](#)
Cyngor Ysgol Glancegin, Bangor
Siân Griffiths, Rheolwr Cefnogi Newid; Siôn Gwynfryn Williams, Rheolwr Cyfathrebu; Jennifer Rao, Cydlynnydd Panel Trigolion am eu help gyda pharatoi cwestiynau ar gyfer holi ar y stryd.
Uned Ymchwil, Adran Strategol a Gwella, Cyngor Gwynedd.

Diolch hefyd i:

Swyddogion Cadwch Cymru'n Daclus, Swyddfa'r Harbwr, Caernarfon am eu help gyda holi ar y stryd. <http://www.keepwalestidy.org/favicon.ico>
Anna Bullus Founder of Gumdrop Ltd ac Alice Ball, Studio 201, Westbourne Studios, 242 Acklam Road, London W10 5JJ. [Contact | Gumdrop](#)

Darllen Pellach

[Gwefan Bresennol Balchder Bangor](#)

Balchder Bangor ar:

[Facebook](#)

[Twitter](#)

[Flickr Plaid Cymru](#)

[Tudalennau Cynaliadwyedd Prifysgol Bangor](#)

[Tudalennau Ysgol Gwyddorau Biolegol Prifysgol Bangor](#)

[Tudalennau Blanket Communications](#)

[Tudalennau Southamptonwired.co.uk](#)

Tudalennau Newyddion Cyngor Gwynedd:

[Ionawr 2012](#)

[Awst 2013](#)

[Rhagfyr 2013](#)

[Cymdeithas Ddinesig Bangor](#)

Am Wybodaeth Bellach, Cysylltwch â:

Gareth James

Rheolwr Cefnogi Aelodau a Chraffu

Cyngor Gwynedd

Stryd y Jêl,

Caernarfon,

LL55 1SH

Ffôn (01286) 679 261

E-bost: GarethJames@gwynedd.gov.uk

[Tudalen Trosolwg a Chraffu Cyngor Gwynedd](#)

ATODIAD 1

Nodiadau Cyfarfod Cyngor Ysgol Glancegin ar 10 Ionawr 2014.

Mae tri grŵp yn yr Ysgol: Cyngor yr Ysgol, Cyngor Chwaraeon a'r Grŵp SNAG (School Nutrition Action Group). Mae un bachgen ac un eneth wedi'i hethol o bob grŵp blwyddyn o'r Dosbarthiadau Iau i gynrychioli eu dosbarth. Mae'r grwpiau yn cyfarfod yn wythnosol. Mae'r grwpiau yn gweithio ar nifer o wahanol dimau. Mae Tîm Ynni, Llais y Plentyn – tîm diogelwch y ffordd a oedd yn gyfrifol am y newidiadau i ddiogelwch o gwmpas yr ysgol, a Siarter Iaith gyda phob dosbarth yn gweithio tuag at dargedau penodol.

Nid oedd neb o'r plant wedi clywed am 'Balchder Bangor'.

Clirio Sbwriel ac ati

Ysgol Glancegin

Da ni'n mynd o gwmpas amser chwarae i chwilio am sbwriel i gadw'r ysgol yn daclus er mwyn stopio plant frifo. Mae Ysgol Glancegin yn lan a thaclus.

Weithiau, nid ydi'r toiledau yn lan a thaclus a byddaf yn codi'r sbwriel ac yn gofyn am help fel bo angen.

Rydym yn clirio platiau ar ôl cinio a rhoi'r gwastraff bwyd yn y bin brown.

Tu Allan i'r Ysgol

Bydd mam yn prynu bagiau plastig ac yn eu defnyddio wedyn fel bag bin. Byddwn yn rhoi gwastraff bwyd yn y bin brown.

Mae yma dri chae chwarae yn yr ardal a lle pêl-droed, tenis a 'skatepark' ym Mangor. Mae'r cae 'swings' yn lan ond weithiau bydd dipyn bach o sbwriel wedi ei adael gan 'teenagers'. Mae gwyr, caniau 'squash' a baw cŵn wrth ochr y gwrych.

Nid oes digon o finiau ac mae pobl yn ddiog. "A lot of dog poo and empty rubbish by the two hedges".

Mae posteri wedi eu gosod i fyny ond fe dynnwyd rhai i lawr gan 'teenagers' neu bobl sydd yn cymryd 'drug's neu bobl sydd ddim yn licio pobl eraill.

Syniad ar gyfer gwella taclusrwydd ym Maesgeirchen: T.V. Advert neu boster mawr yn dweud 'Cadwch Maesgeirchen yn Daclus' wedi ei wneud o ddefnydd caled sydd yn cael ei osod ar y ffordd i mewn i Maesgeirchen.

Gosodwyd sialensiau gan Tŷ Cegin yn ystod yr haf ac fe wnaethom gymryd rhan yn casglu sbwriel yn ystod yr haf efo ffrindiau 'Tŷ Cegin' a Glanrafon a gwneud pethau gwahanol. Mae eisiau gwneud mwy o 'litter picking' fel hyn a rhoi posteri 'Cadwch Maesgeirchen yn lân' i bob tŷ. Mwy o trips Ty Cegin hefyd. Byddai'n syniad gosod camerâu neu fenthyg rhai i weld pwy sydd yn

gollwng y sbwriel. Creu bandiau arddwrn fel gwobrau. Mae biniau ci a bagiau dal baw ci ar gael a gellir rhoi baw cath ynddynt hefyd.

Cŵn gwyllt – mae tua 9 ci yn mynd o gwmpas Maesgeirchen heb fod ar dennyn ac nid ydym yn gwybod pwy ydi'r perchnogion. Mae yna lot o 'dog poo' o gwmpas.

Oes digon o bethau i bobl ifanc i wneud yn stâd Maesgeirchen?

Mae yna glwb yr Urdd, clwb garddio, clwb perfformio a chlwb choginio yma. Mae yma lot o gwffio, bwlio, pobl yn cicio sbwriel yn lle ei roi yn y bin, pobl yn poeri a meddwl bod nhw'n 'hard'. Mae bwllis yn gosod traps weithiau. Rydym yn ffonio mam a dad am y bwllis.

Chwaraeon

Mae pawb yn cadw'n heini yn Ysgol Glancegin. Mae'r genethod yn cymryd rhan mewn pêl-droed bob pnawn dydd Gwener.

ATODIAD 2

Nodiadau'r cyfarfod gyda Paul Hockaday, cyn Swyddog Cymunedau'n Gyntaf bellach Swyddog Prosiect, Datblygu Economi a Chymuned, Cyngor Gwynedd ar 17 Rhagfyr 2013.

O 2003 ymlaen, roedd Cymunedau'n Gyntaf yn ymwneud â newid bywydau pobl drwy gryfhau a grymuso pobl i weithredu ar bryderon amgylcheddol yn bennaf.

Dechreuodd gyda phedwar neu bump o bobl ifanc yn eu harddegau gyda diddordeb gwneud rhywbeth ynghylch clirio Afon Cegin ac fe gydlynais y gwaith gyda'r Swyddog Cadwch Gymru'n Daclus ac eraill megis Mark Ballam, Uwch Warden Cefn Gwlad Cyngor Gwynedd. Darparwyd cyngor gan swyddogion eraill o Gyngor Gwynedd ynglŷn â materion iechyd a diogelwch. O hynny ymlaen, tyfodd y grŵp gyda phobl leol a phlant ieuengach oedd eisiau helpu.

Trefnwyd un diwrnod o glirio enfawr gennym yn 2006 gyda chymorth swyddogion Cyngor Gwynedd ac Asiantaeth yr Amgylchedd a arweiniodd at dunelli o sbwriel yn cael eu clirio o ardal Maesgeirchen.

Ffurfiwyd Partneriaeth Maesgeirchen oddeutu 2001 er mwyn cyflwyno rhaglen Cymunedau'n Gyntaf. Roedd y Partneriaeth yn cynnwys aelodau o'r gymdeithas tenantiaid a phobl leol oedd yn cwyno'n aml am broblemau oedd ganddynt am Faesgeirchen.

Derbyniodd Partneriaeth Maesgeirchen werth £1/4m o arian ar gyfer Cil Coed a gafodd ei ddefnyddio i adeiladu a thrwsio llwybrau ac adeiladu llwybr cylchol ar gyfer defnyddio cadair olwyn. Bu'r prosiect yn llwyddiannus iawn. Unwaith y byddai ardaloedd yn cael eu clirio roedd hi'n amlwg bod llai o nodwyddau i'w gweld ar hyd y lle. Arweiniodd y prosiect at bobl yn cael eu hannog i fagu diddordebau amgylcheddol a cherdded mwy. Ar y dechrau, roedd pobl yn amheugar na fyddai'r newidiadau yn cael eu fandaleiddio ond cawsant eu gwrthbrofi. Roedd yn ffantastig i'r stad oherwydd ymddengys bod y newidiadau i'r amgylchfyd yn cael eu parchu.

Daeth yr hen raglen Cymunedau'n Gyntaf i ben yn 2012.

Partneriaeth Balchder Bangor

Dechreuwyd Balchder Bangor oddeutu diwedd 2007/08. Ni wyddwn amdano nes i Peter Simpson gysylltu â mi ar e-bost yn gofyn a oedd gen i ddiddordeb bod yn rhan o brosiect ym Maesgeirchen. Gall Partneriaeth Maesgeirchen ddod o hyd i wirfoddolwyr.

Roeddwn ar ddeall bod Balchder Bangor ar gyfer y ddinas gyfan. Mewn ymgynghoriad ag eraill, lluniodd Peter Simpson fandad. Fe'i lluniwyd i weithredu fel cyfrwng rhwng gwahanol asiantaethau a grwpiau. Roedd Balchder Bangor yn hawdd i'w ddeall ar y dechrau ond yna fe ffurfiwyd is-grwpiau ac roedd hi'n anodd dal i fyny gyda'r holl Bwyllgorau. Rwyf nawr yn cyfyngu fy hun i'r prif fforwm sydd yn cael ei gadeirio gan y Cynghorydd John Wynn Jones. Mae'r fforwm hwn yn trafod materion amgylcheddol yn bennaf ac yn trefnu gwaith clirio cymunedol. Awgrymais reoli adloniant stryd yn hytrach na gwrthod rhoi trwydded iddynt. Ni ddylai Balchder Bangor golli allan ar gyfleoedd drwy ganolbwyntio ar waith codi sbwriel.

Roeddwn yn ymwybodol o Grŵp Busnes Bangor gydag aelodau yn cynrychioli'r busnesau mawrion.

Mae gan Bartneriaeth Maesgeirchen grŵp cadarn o wirfoddolwyr gyda Bwrdd o Gyfarwyddwyr. Enghraifft arall o waith a wnaed gyda gwirfoddolwyr oedd Llwybr Mynydd Bangor. Mae Partneriaeth Maesgeirchen yn cyfarfod ar y trydydd dydd Mercher bob mis. Mae E. Barnes, Swyddog Cynnal a Chadw Tir ac Eiddo Cyngor Gwynedd hefyd yn ymwneud â'r Bartneriaeth.

Gallai Balchder Bangor wneud lles mawr ond ni fydd yn gweithio oni bai bod yna gynladwyedd.

Rwyf yn dal yn ymwneud â'r Rhaglen Cymunedau'n Gyntaf ond mae'n rôl wahanol iawn i'r hyn yr arferai fod. Mae'r Cymunedau'n Gyntaf newydd yn ymwneud â chael pobl oddi ar fudd-daliadau, gwella iechyd pobl gydag amserlen dynn gan Lywodraeth Cymru.

Tŷ Cegin

Roedd Partneriaeth Maesgeirchen yn bryderus iawn am Dŷ Cegin ar ôl iddo golli ei reolwr cadarn. Fe gymerwyd Tŷ Cegin drosodd gan Bartneriaeth Maesgeirchen a gwneir elw o oddeutu 65%-70% gyda Llywodraeth Cymru hefyd yn cyfrannu. Roedd yn ffantastig, gyda grwpiau drama, Ysgol Feithrin - Dechrau'n Deg ac ati yn cael eu rhedeg yno. Pan newidiodd y Rhaglen Cymunedau'n Gyntaf a phan ddaeth yr arian i ben yn 2012, ni allai Partneriaeth Maesgeirchen fforddio i'w redeg. Erbyn hyn, mae Tŷ Cegin yn cael ei redeg gan Gyngor Gwynedd ac fe gaiff Ysgol Feithrin – Dechrau'n Deg a Grwpiau Iechyd Betsi Cadwaladr eu rhedeg yno. Er mwyn iddo weithio'n dda, mae Tŷ Cegin angen derbynwraig.

Mae angen i Balchder Bangor addysgu pobl ac nid eu cau allan. Mae Tŷ Cegin yn enghraifft o adeilad sydd yn annog pobl i fynd i mewn iddo ac o ganlyniad caiff yr adeilad ei barchu e.e. nid oes unrhyw graffiti ar yr adeilad na fandaliaeth. Mae'r adeilad dros y ffordd, sydd yn edrych fel barics y fyddin, wedi cael ei fandaleiddio oherwydd ei fod yn edrych fel petai yno i gadw pobl allan. Mae'r cwbl yn ymwneud â pherchnogaeth. Cewch barch os gadewch i bobl ddod i mewn a meithrin perthynas.

Pan ddechreuodd Cymunedau'n Gyntaf, roeddent yn ffodus iawn o frwdfrydedd y Cynghorwyr lleol a oedd yn gydweithredol gyda phob un oedd â diddordeb yn lles Bangor. Cafodd pethau eu gwneud. Eto, rydym yn lwcus iawn gyda'r Cynghorydd newydd, Nigel Pickavance sydd yn anogwr da gyda gwirfoddolwyr ac yn barod i dorchi llewys.

Y ffordd ymlaen

Gofynnodd Partneriaeth Maesgeirchen wrth yr Adran Briffyrdd edrych ar y cyflymder traffig a oedd wedi cael ei leihau i 20mya. Yn union fel Cyngor Cymuned bychan, ystyriwyd materion oedd wedi cael effaith ar fywydau pobl gan y Bartneriaeth. Urddas ydy'r peth allweddol i Gyngor Dinas Bangor. Mae gan Gyngor Dinas Bangor y potensial i fod yn Gyngor sydd yn galluogi ac annog pobl, fel Partneriaeth Maesgeirchen. Er mwyn i Balchder Bangor fod yn gynaliadwy, rhaid iddo ystyried materion cymdeithasol yn ogystal â materion amgylcheddol. Collwyd cyfleoedd. Ceir sawl grŵp bychan nad ydynt erioed wedi mynd ati o ddifrif er bod Grŵp Cymunedol Pobl Bangor wedi ceisio ffurfio cysylltiadau cryfion ond heb lwyddo. Gallai Cyngor Dinas Bangor fod wedi ffurfio'r cysylltiadau cryfion hyn. Dylai fod yna le ym Mangor lle gall pobl fynd â'u syniadau newydd ar gyfer y Ddinas.

ATODIAD 3

Nodiadau o'r cyfarfod gydag Anthony Randles, Cyfoeth Naturiol Cymru, 20 Rhagfyr 2013.

Cafodd Balchder yn ein Cymunedau ei ail frandio'n brosiect 'Taclo Tipio Cymru'. Fi oedd Cydlynnydd y Prosiect 'Taclo Tipio Cymru' ar draws gogledd Cymru. Sefydlwyd Fforwm Tipio er mwyn rhannu arfer gorau a gweithredwyd nifer o Ymgyrchoedd Ffocws Cymunedol mewn trefi a dinasoedd drwy ogledd Cymru, gan gynnwys Bangor.

Daeth yr Ymgyrchoedd Ffocws Cymunedol â'r holl bartneriaid gwahanol ynghyd a threfnwyd cyhoeddusrwydd ar gyfer yr ymgyrchoedd glanhau oedd wedi'u trefnu e.e. lluniau mewn papurau newydd ac ati.

Fe wnaeth Taclo Tipio Cymru lunio dogfen strategol ar orfodaeth a gwelliant. Sefydlwyd Partneriaeth Balchder Bangor fel prosiect tymor hir a gâi ei arwain gan Peter Simpson. Roedd gennym brosiect penodol i weithio arno ym Mangor. Roedd ein gwaith yn cynnwys rhoi cyngor ar 'ddyletswydd gofal' i gartrefi a busnesau, trefnu datganiadau i'r wasg, a hysbysebion ar y radio. Mae'r ddyletswydd gofal i fusnesau yn cynnwys y gofyn i gael nodyn trosglwyddo gwastraff am gyfnod penodol o amser. Mae'r 'ddyletswydd gofal' hefyd yn cynnwys storio'r gwastraff tu cefn i eiddo busnes.

Rydym hefyd wedi bod yn gweithio yng Nghaernarfon ac roedd ein gwaith yn debyg i'r hyn a wnaed ym Mangor, oedd yn cynnwys rhoi cyngor ar 'ddyletswydd gofal' i gartrefi a busnesau. Nid oes prosiect penodol yn parhau yng Nghaernarfon.

Mae gan Bartneriaeth Balchder Bangor strategaeth a luniwyd gyda grŵp o wahanol asiantaethau, yn cynnwys busnesau lleol. Unwaith oedd y strategaeth ar waith, roedd yn mynd yn dda, ond roedd problemau gydag enw'r brand a'r logo lliwgar. Maes arall oedd yn anodd oedd bod y cyfarfodydd yn rhy ffurfiol. Roedd gosodiad yr ystafell yn rhy ffurfiol, gyda'r seddi ymhell oddi wrth ei gilydd, a gorfod pwysu botwm i siarad. Roedd gan aelodau'r grwpiau flaenoriaethau gwahanol hefyd.

Fe wnaeth Peter Simpson lansio Partneriaeth Balchder Bangor ac fe wnes i gychwyn yr wythnos trwy fynd o gwmpas yn rhoi cyngor ar y 'ddyletswydd gofal', cynnal gwiriadau ar gerbydau sy'n cludo gwastraff – gwirio trwyddedau ac ati...

Fe wnaethom glirio ardaloedd lle mae tipio yn rhemp, ac roedd ymgyrch atal llygredd yn ardal Stad Ddiwydiannol Llandygai ynghyd ag ymgyrch lanhau ym Maesgeirchen. Trefnwyd i lanhau Maesgeirchen gan Cadw Cymru'n Daclus. Sefydlwyd nifer o grwpiau i glirio gwahanol ardaloedd neu i weithio ar fater penodol. Fe wnes i a thua wyth aelod o staff o Asiantaeth yr Amgylchedd hefyd roi ein hamser yn ardal Stad Ddiwydiannol Llandygai a'r ymgyrch lanhau ym Maesgeirchen. Mae gennym ddau ddiwrnod o wyliau amgylcheddol bob blwyddyn i wneud gwaith amgylcheddol. Mae'r Gwasanaeth Prawf yn gysylltiedig â'r holl waith clirio sbwriel a'r gwaith amgylcheddol, a byddent hefyd yn rhan o unrhyw waith yng Nghaernarfon.

Mae Cadw Cymru'n Daclus a'r Gwasanaeth Prawf yn ymwneud â phob gwaith o'r fath ac maent yn ei hysbysebu, yn cyhoeddi canlyniadau ac yn casglu ystadegau.

Caiff cyhoeddusrwydd a hysbysebion eu defnyddio i annog pobl i beidio â thipio. Daw pobl yn ymwybodol bod gwaith yn mynd rhagddo a bod tipio slei bach, a gwastraff o gartrefi a busnesau yn cael eu monitro.

Nid oedd gwaith cysylltiadau cyhoeddus o'r fath ar gyfer Partneriaeth Balchder Bangor. Nid oedd yna berson C.C. dynodedig. Fe ddefnyddiodd Taclo Tipio Cymru gwmni sydd wedi'i leoli yng Nghaerdydd ar gyfer ei waith cysylltiadau cyhoeddus.

Mae Cyngor Wrecsam wedi lansio 'Strydoedd o Fri' ar draws y sir gyfan. Roedd yn syndod i mi fod Cyngor Gwynedd wedi canolbwyntio ar Ddinas Bangor yn unig, ac nid y sir gyfan. Mae Peter Simpson wedi cytuno i ymuno â'n menter ac mae'n frwdfrydig iawn e.e. mae logo Taclo Tipio Cymru ar eu faniau cyngor ac mae hyn yn codi proffil ein gwaith.

Mae'r llwyddiannau hyd yma yn cynnwys yn bennaf codi proffil y gwaith, cael gwared â thunelli o sbwriel o fannau penodol, datrys problemau gyda myfyrwyr ar ddiwedd y tymor, a phroblemau gyda busnesau.

Cynladwyedd – Mae angen ei gynnal er mwyn iddo weithio. Fe ddechreuodd yn dda – ond mae llai'n cael ei wneud bellach. Nid wyf ynghlwm â'r gwaith nawr gan nad wyf yn yr un swydd. Pan ddechreuodd Partneriaeth Balchder Bangor roedd gennyf gyllideb o thua £50k, a gallwn ddefnyddio hwn fel adnodd ar gyfer gweithio mewn partneriaeth. Roedd dyddiau gweithredu yn digwydd yn rheolaidd ar y pryd, ond rwyf wedi symud o'r swydd honno ers pedair blynedd bellach.

Roedd Peter Simpson yn frwdfrydig ac yn ymroi'n llwyr i beth yr oeddem yn ceisio'i wneud, ond mae'n gwestiwn arall p'un a oedd y brandio a'r logo yn iawn. Roedd y trefniadau a'r lleoliad ar gyfer y cyfarfodydd yn fater arall. Byddai ymgyrch Sir gyfan yn gweithio'n well pe bai gwaith C.C. yn cael ei drefnu.

ATODIAD 4

Nodiadau'r cyfarfod gyda Ms Kate Jones, Rheolwr Canolfan Deiniol, Bangor, 3ydd Rhagfyr 2013.

Partneriaeth Balchder Bangor

Wedi gweithio'n dda ar y dechrau, ond heb weithio cystal ers i Sian y cydlynnydd adael ei swydd yng Nghyngor y Ddinas.

Roedd Rheolwr Canolfan Deiniol ar y pryd yn gysylltiedig â Balchder Bangor ond bu iddi adael y swydd. Dechreuodd Kate Jones yn ei swydd ar adeg Dathliadau'r Jiwibili a digwyddiad y Fflam Olympaidd. Daeth y digwyddiadau hyn â phawb ynghyd – roedd Pwll Nofio Bangor, y Gadeirlan yn cynnwys y Capel Methodistaidd, Pontio ac ati, ynghlwm â'r digwyddiadau. Roedd Kate wedi gobeithio y buasai'r grŵp wedi parhau i gyfarfod yn rheolaidd ond bu i Sian adael ei swydd. Mae gan Kate gysylltiadau da o hyd gyda phawb oedd yn ymwneud â'r digwyddiadau hynny. Roedd Balchder Bangor yn ffordd dda o ddod â chysylltiadau ynghyd. Yn naturiol, roedd yr Heddlu yn gysylltiedig â'r digwyddiadau hyn hefyd ac roedd yn ddefnyddiol gan bod yna nawr gyswllt i ni. Bellach, mae'r Heddlu nawr yn gofyn i Kate am hawl i ddsbarthu taflenni yng Nghanolfan Deiniol i hybu ymwybyddiaeth o unrhyw fenter sydd ganddynt.

Roedd Grŵp Llywio a nifer o Is-grwpiau eraill megis y Grŵp Busnes, Grŵp y Gadeirlan a'r Colegau. Roedd pob grŵp yn gwneud ei bethau ei hun ac yna'n adrodd yn ôl i'r Grŵp Llywio. Roedd y Grŵp Busnes yn cynnwys cynrychiolwyr o Debenhams, Marks & Spencer, Boots, Canolfan Deiniol yn mynychu ynghyd â chynrychiolwyr o fusnesau eraill yn achlysurol. Nodwyd ei bod yn anodd, os nad yn amhosib, i gynrychiolwyr busnesau bychain fynychu gan nad oedd ganddynt gapasiti staff i wneud hynny.

Gwnaed y gwaith caled ddwy flynedd yn ôl a gwnaed cysylltiadau da â'r holl wahanol sefydliadau.

Nid oes unrhyw un yn sôn am label 'Balchder Bangor' erbyn hyn ond mae'r sefydliadau'n parhau i gydweithio. Buasai 'Bangor' ar ei ben ei hun, fel enw/brand, yn fwy addas.

Cyfarfu'r Grŵp Busnes ddwywaith ers i Emlyn Williams, Cyngor Dinas Bangor, gael ei benodi'n ddiweddar.

Nid oedd y Grŵp Busnes yn gwneud llawer gydag elfen amgylcheddol y gwaith a wnaed dan Bartneriaeth Balchder Bangor gan mai grŵp bychan iawn o fusnesau oedd ef ac roedd gan Ganolfan Deiniol ei staff glanhau ei hun sy'n codi gwm cnoi oddi ar y llawr. Roedd Kate yn ymwybodol bod ysbwriel wedi'i glirio ar Fynydd Bangor, ger y maes parcio, ac ati.

Adnoddau

Bu i Sian wneud cais am arian dan y grŵp hwn a bu'n llwyddiannus. Cynhyrchwyd taflenni gyda'r cyllid hwn, a staff a myfyrwyr Coleg Menai fu'n gyfrifol am ddylunio a chynhyrchu'r daflen. Aled Jones Griffiths oedd y person cyswllt yng Ngholeg Menai.

Sut fyddai modd gwella'r Bartneriaeth?

Gydag Emlyn yn gweithio yn y swydd erbyn hyn, mae cyfarfodydd rheolaidd wedi'u cynllunio ac mae llawer o bethau'n mynd ymlaen, megis y fenter 'Prynu'n Lleol' ac ati.

Mae Emlyn yn fwy rhagweithiol gyda'r siopau, yr Ardd Feibl, Pontio ac ati. Mae Emlyn yn cael ei gyflogi gan Gyngor Dinas Bangor – câi Sian ei chyflogi gan Gyngor Gwynedd dan adnoddau Partneriaeth Balchder Bangor. Mae Emlyn yn gwybod yn iawn i bwy y mae'n atebol.

Mae'r cysylltiadau â grwpiau eraill megis Grŵp Cymunedol Bangor yn bwysig hefyd. Oni bai am Fforwm Gymunedol Bangor, ni fuasai Groto Siôn Corn yng Nghanolfan Deiniol.

Bu i Balchder Bangor hwyluso nifer o gysylltiadau Kate.

Nid oes unrhyw un yn sôn am label 'Balchder Bangor' erbyn hyn ond mae'r sefydliadau'n parhau i gydweithio. Byddai 'Bangor' ar ei ben ei hun, fel enw/brand, yn fwy addas.

Sut fuasai Partneriaeth debyg yn gweithio mewn ardal arall?

Mae'r angen am brosiect penodol yn tynnu ar weithio mewn partneriaeth, e.e. digwyddiadau Nadolig a'r haf. Er y gallai busnesau fod ar eu colled yn ariannol, maent yn mwynhau'r bwrlwm a grëir. Mae'r farchnad wedi arwain at gwynion gan fod busnesau ofn gweld eu busnesau ar eu colled.

Buasai gwefan ar gyfer Dinas Bangor yn fanteisiol i'r Bartneriaeth a dylai gynnwys colegau, busnesau, y Gadeirlan ac ati. Yn ogystal, buasai'r wefan yn denu busnes i Fangor.

Roedd y teimlad cyffredinol yn bositif a brwdfrydig.

Mae problemau ynghylch pa mor lân yw'r Stryd Fawr a dechreuwyd ar y gwaith o gael gwared ar gwm cnoi oddi ar y llawr yr wythnos ddiwethaf. Mae Peter Simpson wedi chwarae rhan fawr ers dechrau'r Bartneriaeth ac mae'n ymwybodol o deimladau pobl ynghylch glanweithdra ac mae pethau'n symud yn eu blaenau.